

“Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC

Fərdi maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Fərdi maliyyə hesabatları

Fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Fərdi mənfəət və ya zərər haqqında hesabat	2
Fərdi kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	3
Fərdi pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.....	4

Fərdi maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

1. Əsas fəaliyyət	6
2. Hesabatların tərtibatının əsası.....	7
3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı	7
4. Mühüm uçot mühakimələri və ehtimalları	13
5. Səqmentlər üzrə hesabatların hazırlanması	14
6. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	16
7. Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	16
8. İnvestisiya qiymətli kağızları	17
9. Müştərilərə verilmiş kreditlər.....	17
10. Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər.....	24
11. Digər aktivlər və öhdəliklər	26
12. Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	27
13. Müştəri hesabları	27
14. Digər borc öhdəlikləri.....	28
15. Buraxılmış borc qiymətli kağızları	28
16. Vergilər	29
17. Kapital	29
18. "Aqrarkredit" QSC ilə hesablaşmalar	30
19. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər.....	31
20. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə.....	34
21. Haqq və komissiya gəliri və xərci.....	35
22. Əməliyyat xərcləri	35
23. Risklərin idarə edilməsi.....	36
24. Ədalətli dəyərin ölçülməsi.....	47
25. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili.....	49
26. Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar.....	50
27. Kapital adekvatlığı	52

Müstəqil auditorun hesabatı

“Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-nin
Səhmdarlarına və Müşahidə Şurasına

Rəy

Biz “Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-nin (“Bank”) 31 dekabr 2023-cü il tarixinə fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə fərdi mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir, fərdi kapitalda dəyişikliklər və fərdi pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri haqqında məlumat da daxil olmaqla fərdi maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən ibarət olan fərdi maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən fərdi maliyyə hesabatları 31 dekabr 2023-ci il tarixinə Bankın fərdi maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə fərdi maliyyə nəticələrini və fərdi pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (“MHBS”) uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz auditi Beynəlxalq Audit Standartlarına (“BAS”) uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın “Fərdi maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti” bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının (“MBESS”) “Peşəkar mühasiblərin beynəlxalq etika məcəlləsi”nə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları daxil olmaqla) (“MBESS Məcəlləsi”) o cümlədən Beynəlxalq Müstəqillik Standartlarına uyğun olaraq biz Bankdan müstəqillik və biz MBESS Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit dəlili auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Əsas audit məsələləri

Əsas audit məsələləri peşəkar mühakiməmizə uyğun olaraq cari dövrün fərdi maliyyə hesabatlarının auditi üçün daha önəmli olan məsələlərdir. Həmin məsələlər fərdi maliyyə hesabatlarının tərəfimizdən aparılan auditi kontekstində və bu hesabatlar üzrə rəyimiz formalaşdığı zaman ümumi şəkildə nəzərdən keçirilmişdir. Sözügedən məsələlərə dair biz ayrıca rəy bildirmirik. Aşağıda göstərilən məsələnin audit zamanı hansı şəkildə nəzərdən keçirildiyi həmin kontekstdə təsvir olunur.

**Building a better
working world**

Hesabatımızın "Fərdi maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti" bölməsində təsvir olunan öhdəliklərimizi, o cümlədən həmin məsələlərlə bağlı olan öhdəlikləri yerinə yetirdik. Müvafiq olaraq, apardığımız audit fərdi maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhrif risklərinin tərəfimizdən qiymətləndirilməsinə cavab verəcək prosedurların yerinə yetirilməsini əhatə edirdi. Audit prosedurlarımızın, o cümlədən aşağıdakı məsələnin nəzərdən keçirilməsi üçün yerinə yetirilmiş prosedurların nəticələri əlavə edilən fərdi maliyyə hesabatları üzrə audit rəyimizin əsasını təşkil edir.

Əsas audit məsələləri

Tərəfimizdən aparılan audit zamanı əsas audit məsələləri hansı şəkildə nəzərdən keçirilmişdir

Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə dəyərsizləşmə ehtiyatı və kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə ehtiyat

Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə ehtiyatın və kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə ehtiyatın Bankın maliyyə vəziyyəti üçün əhəmiyyətini, 9 sayılı "Maliyyə alətləri" adlı MHBS ("9 sayılı MHBS") əsasında gözlənilən kredit zərərlərinin ("GKZ") qiymətləndirilməsi ilə bağlı çətinlikləri və mühakimələri nəzərə alaraq, biz bu sahəni əsas audit məsələsi hesab etdik.

Bank defolt ehtimalını, proqnozlaşdırılan defolt riskini və defolt halında yaranan zərəri müəyyən etmək üçün keçmiş dövrlər üzrə müşahidə edilən məlumatları, cari iqtisadi vəziyyəti və mövcud proqnoz məlumatlarını nəzərdən keçirməklə əhəmiyyətli mühakimələr və qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə edir. Maliyyə aktivləri üzrə GKZ-nin fərdi şəkildə hesablanması borcalanların cari və proqnozlaşdırılan maliyyə göstəriciləri və girovun dəyəri nəzərə alınmaqla qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin ssenari təhlilinin aparılmasını tələb edir. Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat və kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə ehtiyat haqqında məlumat fərdi maliyyə hesabatlarına dair 4-cü "Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları", 9-cu "Müştərilərə verilmiş kreditlər", 19-cu "Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər" və 23-cü "Risklərin idarə edilməsi" adlı qeydlərə daxil edilmişdir.

Audit prosedurlarımıza, digərləri ilə yanaşı, aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Biz Bankın müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə ehtiyatı və kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə ehtiyatı hesablamaq üçün 9 sayılı MHBS-nin tələblərinə uyğun olaraq işləyib hazırladığı gözlənilən kredit zərəri metodologiyasını qiymətləndirdik;
- ▶ Biz Bankın defolt tərifinin və kredit riskində əhəmiyyətli artım meyarlarının uyğunluğunu, habelə onların metodologiyaya uyğun olaraq tətbiqinin ardıcılığını nəzərdən keçirdik;
- ▶ Biz istifadə edilmiş əsas statistika modellərini, əsas giriş məlumatlarını və fərziyyələri, eləcə də GKZ-nin məcmu əsasla hesablanması zamanı proqnoz məlumatlarının daxil edilməsini qiymətləndirdik;
- ▶ Biz girovun potensial satışından əldə edilənlər də daxil olmaqla fərdi əhəmiyyətli kreditlər üzrə gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini təhlil etdik. Bankın daxili və xarici qiymətləndiricilərinin hesabatlarını və girovun ədalətli dəyərinə dair mövcud bazar məlumatlarını nəzərdən keçirdik;
- ▶ Biz müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə ehtiyat və kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə ehtiyatla bağlı fərdi maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə açıqlanan məlumatları qiymətləndirdik.

Bankın 2023-cü il üzrə illik hesabatına daxil edilən digər məlumatlar

Digər məlumatlar fərdi maliyyə hesabatları və auditor hesabatından başqa, Bankın 2023-cü il üzrə illik hesabatına daxil olan məlumatlardan ibarətdir. Rəhbərlik digər məlumatlara görə məsuliyyət daşıyır. Bankın 2023-cü il üzrə illik hesabatının bizə hazırkı auditor hesabatının tarixindən sonra açıqlanması gözlənilir.

**Building a better
working world**

Fərdi maliyyə hesabatlarına dair rəyimiz digər məlumatları əhatə etmir və biz həmin məlumatlara dair hər hansı formada əminlik ifadə edən heç bir nəticə təqdim etməyəcəyik. Fərdi maliyyə hesabatlarının tərəfimizdən aparılan auditi ilə əlaqədar bizim vəzifəmiz əldə edildiyi zaman yuxarıda göstərilən digər məlumatlarla tanış olmaq və digər məlumatla fərdi maliyyə hesabatları və ya audit zamanı əldə etdiyimiz məlumat arasında əhəmiyyətli uyğunsuzluğun olub-olmadığını və ya digər məlumatlarda əhəmiyyətli təhrifin mövcud olub-olmadığını yoxlamaqdır. Apardığımız işlər nəticəsində, bu cür digər məlumatlarda əhəmiyyətli təhriflərin olması qənaətinə gəliriksə, bu faktı açıqlamalıyıq.

Fərdi maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin və audit komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik fərdi maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan fərdi maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Fərdi maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Bankı ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativ olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit komitəsi Bankın maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Fərdi maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə fərdi maliyyə hesabatlarında saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu şəkildə istifadəçilərin hazırkı fərdi maliyyə hesabatlarının əsasında qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Fərdi maliyyə hesabatlarında saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit sübutunu əldə edirik. Saxtakarlıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki saxtakarlığa gizli sözləşmə, aldatma, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər;
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilməsi hazırlanması məqsədilə audite aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Bankın daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük;

Building a better
working world

- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk;
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanaraq Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda fərdi maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Çıxardığımız nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər;
- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla fərdi maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də fərdi maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk;
- ▶ Fərdi maliyyə hesabatları haqqında rəy bildirmək üçün Banka daxil olan müəssisələrin maliyyə məlumatları və fəaliyyəti ilə bağlı kifayət qədər audit sübutlarını əldə edirik. Biz bank auditinin yönləndirilməsi, nəzarət edilməsi və nəticələrinə görə məsuliyyət daşıyıyıq. Biz audit rəyinə görə müstəsna məsuliyyət daşıyıyıq.

Biz, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları tərəfimizdən müəyyən olunduğu halda Audit komitəsinin nəzərinə çatdırırıq.

Bundan əlavə biz Audit komitəsinə müstəqilliklə bağlı müvafiq etik tələblərə riayət etdiyimiz, eləcə də müstəqilliyimizə təsir göstərə bilməsi əsaslı olaraq ehtimal edilə bilən bütün münasibətlər və digər məsələlər və tələb olunan hallarda müvafiq ehtiyat tədbirləri haqqında xəbər verdiyimiz barədə bəyanat təqdim edirik.

Audit komitəsinə təqdim edilmiş məsələlərdən biz cari dövrün fərdi maliyyə hesabatlarının auditini üçün daha önəmli olanları və beləliklə də əsas audit məsələlərini təşkil edən məsələləri müəyyən edirik. Tətbiq edilən qanun və ya normativ aktlar belə məsələlərin açıqlanmasına yol vermədiyi və ya, müəyyən məsələnin auditor hesabatına daxil edilərsə, belə daxil etmənin mənfi nəticələrinin həmin məlumatın açıqlanmasından əldə edilən faydanı üstələyəcəyini müəyyən etdiyimiz çox nadir hallar istisna olmaqla, biz bu məsələləri auditor hesabatında təsvir edirik.

Bu müstəqil auditorun hesabatının təqdim edilməsi ilə nəticələnən audit üzrə məsuliyyətli partnyor Nərgiz Kərimovadır.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

1 Aprel 2024-cü il

Bakı, Azərbaycan

Fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabr tarixinə***(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2023	2022
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	6	2,542,288	5,254,638
Mərkəzi banklarda məcburi pul qalıqları	7	1,823,366	470,112
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	1,571,081	1,488,186
İnvestisiya qiymətli kağızları	8	2,006,987	2,659,406
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	4,859,139	3,348,064
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	18	294,902	382,974
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər	10	220,462	205,464
Törəmə müəssisələrə investisiya	1	113,464	113,464
Digər aktivlər	11	189,849	75,504
Cəmi aktivlər		13,621,538	13,997,812
Öhdəliklər			
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	12	480,912	75,569
Müştəri hesabları	13	10,157,257	11,170,050
Aqrarkredit QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	18	61,950	63,030
Digər borc öhdəlikləri	14	214,519	229,025
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	15	496,968	505,410
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri		104	50,803
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	16	47,958	30,714
Digər öhdəliklər	11	187,843	135,265
Cəmi öhdəliklər		11,647,511	12,259,866
Kapital			
Səhm kapitalı	17	1,225,648	1,225,648
Binalar üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı	17	37,585	33,656
İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlir		51,260	20,907
Bölüşdürülməmiş mənfəət və digər ehtiyatlar		659,534	457,735
Cəmi kapital		1,974,027	1,737,946
Cəmi öhdəliklər və kapital		13,621,538	13,997,812

Fərdi maliyyə hesabatlarını İdarə Heyətinin adından imzalayan və buraxılış üçün təsdiqləyən şəxslər:

Cənab Abbas İbrahimov
İdarə Heyətinin Sədri

1 Aprel 2024-cü il

Bakı, Azərbaycan

Cənab Nəbi Əliyev
İdarə Heyəti Sədrinin müavini,
Baş maliyyə inzibətçisi

Əlavə edilən qeydlər hazırkı fərdi maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Fərdi mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabat**31 dekabr tarixində başa çatan il üzrə***(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2023	2022
Effektiv faiz dərəcəsiəndən istifadə etməklə hesablanmış faiz gəliri			
Müştərilərə verilmiş kreditlər		473,851	374,251
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		111,105	71,101
İnvestisiya qiymətli kağızları		101,228	55,567
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		62,506	58,888
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər		13,641	16,519
		762,331	576,326
Faiz xərci			
Müştəri hesabları		(100,544)	(61,239)
Buraxılmış borc qiymətli kağızları		(31,873)	(38,877)
Digər borc öhdəlikləri		(9,168)	(8,033)
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər		(9,646)	(3,845)
Lizin q üzrə öhdəliklər		(1,476)	(1,877)
		(152,707)	(113,871)
Xalis faiz gəliri		609,624	462,455
Kredit zərəri üzrə xərc	20	(22,148)	(11,761)
Faiz hesablanan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə zərərlərindən sonra xalis faiz gəliri		587,476	450,694
Haqq və komissiya gəliri	21	139,397	99,035
Haqq və komissiya xərci	21	(101,342)	(59,421)
Xarici valyuta əməliyyatlarından xalis gəlirlər:			
- Diling		69,456	81,918
- Məzənnə fərqi		(11)	(1,143)
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər üzrə dəyərsizləşmənin qaytarılması	10	2,955	1,969
Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə alətləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatın qaytarılması/(xərci)	20	7,869	1,063
Digər dəyərsizləşmənin (xərci)/qaytarılması	20	(133)	1,655
Əməliyyat xərcləri	22	(276,417)	(216,360)
Borcun geri alınması üzrə zərər	15	(199)	(11,085)
Dividend gəliri		17,388	15,214
Digər əməliyyat gəliri		1,302	1,361
Qeyri-faiz zərəri		(139,735)	(85,794)
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəlki mənfəət		447,741	364,900
Mənfəət vergisi xərci	16	(89,342)	(75,310)
İl üzrə xalis mənfəət		358,399	289,590
Digər ümumi gəlir			
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif ediləcək digər ümumi gəlir</i>			
DÜGƏD ilə tanınan buraxılmış borc qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlir/(zərər)		18,422	(67,695)
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif ediləcək digər ümumi gəlirin komponentləri üzrə mənfəət vergisi		(3,684)	13,539
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif ediləcək xalis digər ümumi zərər		14,738	(54,156)
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilməyəcək digər ümumi gəlir</i>			
Kapital qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlir/(zərər)		19,519	(3,216)
Binalar üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatında dəyişiklik	10	4,911	814
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilməyəcək digər ümumi gəlirin komponentlərinə aid olan mənfəət vergisi		(4,886)	480
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilməyəcək digər ümumi gəlir/(zərər), xalis		19,544	(1,922)
İl üzrə digər ümumi gəlir/(zərər), vergi çıxılmaqla		34,282	(56,078)
İl üzrə cəmi ümumi gəlir		392,681	233,512
Bir səhm üzrə gəlir, əsas və azaldılmış (səhm üzrə AZN)	17	0.08	0.06
<i>Əlavə edilən qeydlər hazırkı fərdi maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.</i>			

Fərdi kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

31 dekabr tarixində başa çatan il üzrə

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	Səhm kapitalı	Binalar və investisiya üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı	İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlir	Bölüşdürülməmiş mənfəət və digər ehtiyatlar	Cəmi kapital
1 yanvar 2022-ci il	1,241,287	33,005	77,636	272,631	1,624,559
İl üzrə xalis mənfəət	-	-	-	289,590	289,590
İl üzrə digər ümumi zərər	-	651	(56,729)	-	(56,078)
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	-	651	(56,729)	289,590	233,512
Səhmdarlara bəyan edilmiş dividendlər (Qeyd 17)	-	-	-	(125,000)	(125,000)
Səhmlərin və müvafiq hesablanmış dividendlərin ləğvi (Qeyd 17)	(15,639)	-	-	20,514	4,875
31 dekabr 2022-ci il	1,225,648	33,656	20,907	457,735	1,737,946
İl üzrə xalis mənfəət	-	-	-	358,399	358,399
İl üzrə digər ümumi gəlir	-	3,929	30,353	-	34,282
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	-	3,929	30,353	358,399	392,681
Səhmdarlara bəyan edilmiş dividendlər (Qeyd 17)	-	-	-	(156,600)	(156,600)
	-	-	-	-	-
31 dekabr 2023-cü il	1,225,648	37,585	51,260	659,534	1,974,027

Əlavə edilən qeydlər hazırkı fərdi maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Fərdi pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**31 dekabr tarixində başa çatan il üzrə***(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2023	2022
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		712,358	495,937
Ödənilmiş faiz		(131,419)	(90,580)
Alınmış dividendlər		17,388	15,768
Alınmış haqq və komissiya		137,905	103,242
Ödənilmiş haqq və komissiya		(99,573)	(60,999)
Xarici valyuta ilə əməliyyatlardan gəlirlər		69,455	81,918
İşçilərlə bağlı ödənilmiş xərclər		(154,771)	(122,149)
Ödənilmiş digər əməliyyat xərcləri		(67,839)	(58,634)
Alınmış digər əməliyyat gəliri		1,781	512
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti		485,285	365,015
<i>Əməliyyat aktivlərində xalis (artım)/azalma</i>			
Mərkəzi banklarda məcburi pul qalıqları		(1,353,254)	(405,325)
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		(38,724)	(1,393,861)
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(1,524,445)	(426,082)
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər		86,560	91,412
Digər aktivlər		(74,268)	(10,188)
<i>Əməliyyat öhdəliklərində xalis (azalma)/artım</i>			
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər		404,916	16,512
Müştəri hesabları		(1,002,283)	2,485,608
Digər öhdəliklər		(22,655)	(2,650)
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş) / əldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		(3,038,868)	720,441
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(132,378)	(70,851)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş) / əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(3,171,246)	649,590
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş) / əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(916,998)	(2,645,999)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satılmasından və geri alınmasından daxilolmalar		1,603,636	849,873
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərin alınması və avans ödənişləri		(34,351)	(25,230)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş / (istifadə edilmiş) xalis pul vəsaitləri		652,287	(1,821,356)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş) / əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Digər borc öhdəliklərinin ödənilməsi		(165,340)	(180,447)
Digər borc öhdəliklərindən daxilolmalar		151,069	167,773
Buraxılmış borc qiymətli kağızlarının ödənilməsi və geri alınması		(22,509)	(266,988)
Buraxılmış borc qiymətli kağızlarından daxilolmalar		-	20,000
Dividend ödənilməsi	17	(156,600)	(124,713)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(193,380)	(384,375)
Valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə təsiri		(11)	(1,622)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis azalma		(2,712,350)	(1,557,763)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin əvvəlinə	6	5,254,638	6,812,401
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin sonuna	6	2,542,288	5,254,638

Əlavə edilən qeydlər hazırkı fərdi maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Fərdi pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat (davamı)*(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən öhdəliklərdə dəyişikliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	Buraxılmış borc qiymətli kağızları	Digər borc öhdəlikləri	Cəmi
31 dekabr 2021-ci il tarixinə balans dəyəri	728,264	251,568	979,832
Nağd daxilolmalar	20,000	167,773	187,773
Geri alınma və geri qaytarılma	(266,988)	(180,447)	(447,435)
Borcun qaytarılması ilə bağlı tanınmış zərər	11,085	–	11,085
Digər dəyişikliklər	13,049	(9,869)	3,180
31 dekabr 2022-ci il tarixinə balans dəyəri	505,410	229,025	734,435
Nağd daxilolmalar	–	151,069	151,069
Geri alınma və geri qaytarılma	(22,509)	(165,340)	(187,849)
Borcun qaytarılması ilə bağlı tanınmış zərər	199	–	199
Digər dəyişikliklər	13,868	(235)	13,633
31 dekabr 2023-cü il tarixinə balans dəyəri	496,968	214,519	711,487

"Digər dəyişikliklər" sətirinə buraxılmış borc qiymətli kağızları və digər borc öhdəlikləri üzrə hesablanmış, lakin ödenilməmiş faiz, habelə ilkin tanınma zamanı yaranan gəlirlər və zərərlər daxildir. Bank ödenilmiş faizi (əvvəlki dövrlərdə hesablanmış faizlər daxil olmaqla) əməliyyat fəaliyyətindən əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti kimi təsnifləşdirir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı ("Bank") 1991-ci ildə dövlətə məxsus olan bank kimi təsis edilmişdir və əsas fəaliyyət ölkəsi Azərbaycan Respublikasıdır.

Bankın fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı ("ARMB") tərəfindən tənzimlənir. Bank 30 dekabr 1992-ci il tarixində verilmiş ümumi bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir. Bankın əsas fəaliyyəti kommersiya bankçılığı, qiymətli kağızlarla, xarici valyuta və törəmə maliyyə alətləri ilə ticarət, kredit və zəmanətlərin verilməsindən ibarətdir.

Bankın qeydiyyatda alınmış rəsmi ünvanı: Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, AZ1005, Nizami küçəsi 67.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən 69 filialı (31 dekabr 2022-ci il: 64) olmuşdur.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Bankın səhmdarları aşağıdakılar olmuşdur:

Səhmdarlar	2023 (%)	2022 (%)
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi	92.56	92.56
Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi	3.81	3.81
"Aqrarkredit" QSC	0.23	0.23
Digər*	3.40	3.40
Cəmi	100.00	100.00

* Digər səhmdarlara hər biri 2%-dən az səhm payına sahib olan azlıq təşkil edən səhmdarlar daxil olmuşdur.

2020-ci ilin avqust ayında dövlətə məxsus müəssisələrin işgüzar fəaliyyətini təkmilləşdirmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Azərbaycan İnvestisiya Holdinginin (AİH) təsis edilməsi haqqında Fərmanı təsdiq etmiş və 5 noyabr 2020-ci il tarixində AİH-in idarəetməsinə veriləcək dövlət şirkətlərinin siyahısı təsdiq edilmişdir. Azərbaycan Beynəlxalq Bankı ASC-nin AİH-in idarəetməsinə verilməsi və bir sıra əlaqəli məsələlərin tənzimlənməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 sentyabr 2021-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.

31 dekabr tarixinə törəmə müəssisələrə investisiyalar aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
"ABB-Moskva" MMC	101,623	101,623
"Beynəlxalq Lizinq Şirkəti" MMC	8,340	8,340
"ABB-İnvest" QSC	3,000	3,000
"Azərikard" MMC	500	500
"ABB – GEO" QSC	1	1
	113,464	113,464

31 dekabr 2023-cü il və 2022-ci il tarixlərinə Bankın təşkilatları üzərində mülkiyyəti aşağıdakı cədvəldə təsvir edilmişdir:

Adı	Fəaliyyət göstərdiyi ölkə	Mülkiyyət payı (%)		Fəaliyyət növü
		2023	2022	
Törəmə müəssisələr				
"ABB-Moskva" MMC	Rusiya Federasiyası	100.0	100.0	Bankçılıq
"ABB – GEO" QSC	Gürcüstan Respublikası	100.0	100.0	Yoxdur
"Azərikard" MMC	Azərbaycan Respublikası	100.0	100.0	Kartların emalı
"Beynəlxalq Lizinq Şirkəti" MMC	Azərbaycan Respublikası	100.0	100.0	Lizinq
"ABB-İnvest" QSC	Azərbaycan Respublikası	100.0	100.0	İnvestisiya

"ABB-Moskva" MMC

31 dekabr 2023-cü il və 2022-ci il tarixlərinə Bank, 24 yanvar 2002-ci ildə təsis etdiyi "ABB-Moskva" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin ("törəmə müəssisə") 100%-nə sahibdir. "ABB Moskva" MMC Rusiya Federasiyasında yerləşir, bank sektorunda fəaliyyət göstərir, 31 dekabr 2023-cü il tarixinə nizamnamə kapitalı 101,623 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 101,623 min AZN) təşkil etmişdir. "ABB Moskva" MMC-nin baş ofisi Moskvada yerləşir. Törəmə müəssisənin fəaliyyəti Rusiya Mərkəzi Bankı tərəfindən tənzimlənir. "ABB Moskva" MMC öz fəaliyyətini 25 yanvar 2002-ci il tarixində verilmiş ümumi tam bank lisenziyası əsasında həyata keçirir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

2. Hesabatların tərtibatının əsası

Ümumi məsələlər

Hazırkı fərdi maliyyə hesabatları (bundan sonra: "maliyyə hesabatları") Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ("MHBS") əsasında hazırlanmışdır. Bank fərdi maliyyə hesabatlarını fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi əsasında hazırlamışdır.

Azərbaycan manatı Bankın təqdimat və "Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" ASC-nin funksional valyutasıdır, çünki əməliyyatların əksəriyyəti Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir, ölçülür və ya maliyyələşdirilir. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Bank qeydlərin aparılmasını və fərdi maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını Azərbaycan manatı ilə və MHBS-yə uyğun olaraq həyata keçirməlidir. Hazırkı fərdi maliyyə hesabatları, xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, min Azərbaycan manatı ("AZN") ilə təqdim edilir. Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə (DÜGƏD) ölçülmüş binalar və investisiya qiymətli kağızları istisna olmaqla, fərdi maliyyə hesabatları ilkin maya dəyəri əsasında hazırlanmışdır.

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı

Uçot prinsiplərində dəyişikliklər

Yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər

Bank 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minən müəyyən standartlara düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etmişdir. Bank buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş hər hansı standart, şərh və ya düzəlişi erkən qəbul etməmişdir.

Beynəlxalq Vergi İslahatı – Pillar 2 modelinin qaydaları – MUBS 12-yə düzəlişlər

MUBS 12-yə düzəlişlər İƏİT-in BEPS Pillar 2 qaydalarına cavab olaraq edilmiş və aşağıdakıları əhatə edir:

- ▶ Pillar 2 modelinə aid qaydaların müxtəlif yurisdiksiyalarda tətbiqindən irəli gələn təxirə salınmış vergilərin tanınması və açıqlanması üçün məcburi müvəqqəti istisna; və
- ▶ Maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə müəssisənin həmin qanunvericilikdən, xüsusən də onun qüvvəyə minmə tarixindən əvvəl, Pillar 2 mənfəət vergilərinə cəlb edilib-edilməməsi məsələsini daha yaxşı başa düşməsinə kömək etmək üçün müvafiq müəssisələr üçün açıqlama tələbləri.

Düzəliş, Pillar 2 qanunvericiliyinin (əsas etibarilə) qəbul edildiyi, lakin hələ qüvvəyə minmədiyi dövrlərdə, maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə müəssisənin Pillar 2 mənfəət vergisi ilə bağlı yaranan riskləri, o cümlədən hesabat dövrünün sonunda Pillar 2 mənfəət vergisi riskinə aid həm keyfiyyət, həm də kəmiyyət məlumatı başa düşməyə kömək edən məlum və ya əsaslandırılmış məlumatın açıqlanmasını tələb edir. Misal üçün:

- a) Pillar 2 qanunvericiliyinin müəssisəyə necə təsir edəcəyi və Pillar 2 mənfəət vergiləri riskinin mövcud ola biləcəyi əsas yurisdiksiyalar kimi keyfiyyət məlumatı və
- b) Aşağıdakı kəmiyyət məlumatı:
 - ▶ Müəssisənin mənfəətinin Pillar 2 mənfəət vergisinə cəlb edilə bilən payının və bu mənfəətlərə tətbiq edilən orta effektiv vergi dərəcəsinin göstəricisi; və ya
 - ▶ Pillar 2 qanunvericiliyi qüvvəyə minsəydi, müəssisənin ümumi effektiv vergi dərəcəsinin necə dəyişəcəyini göstərən göstərici.

Qanunvericilik qüvvəyə mindikdən sonra Pillar 2 mənfəət vergiləri ilə bağlı cari vergi xərcləri üçün əlavə açıqlamalar tələb olunur. Tələblər 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün tətbiq edilir, 31 dekabr 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən əvvəl başa çatan aralıq dövrlər üçün isə tətbiq edilmir.

Bank fəaliyyət göstərdiyi müxtəlif yurisdiksiyalarda Pillar 2 modelinə aid qaydaların tətbiqi baxımından öz korporativ strukturunu təhlil etmişdir. Bankın fəaliyyət göstərdiyi bütün yurisdiksiyalarda effektiv vergi dərəcəsi 15%-dən yuxarı olduğu üçün, qanun qüvvəyə mindikdə Pillar 2 vergilərinə cəlb olunmayacağını müəyyən etmişdir. Beləliklə də, Pillar 2 üzrə müvafiq açıqlamalar tələb olunmadığından, düzəlişlər Bankın 31 dekabr 2023-cü il tarixinə fərdi maliyyə hesabatlarına təsir göstərməyəcək.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)

17 sayılı MHBS "Sığorta müqavilələri"

2017-ci ilin may ayında MUBSK, 2005-ci ildə buraxılmış 4 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS-ni əvəz edən və məlumatların tanınması və ölçülməsi, təqdimatı və açıqlanması məsələlərini əhatə edən sığorta müqavilələrinin uçotu üzrə yeni kompleks uçot standartı 17 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS-ni qəbul etmişdir. 17 sayılı MHBS sığortanı verən müəssisələrin növündən asılı olmayaraq, bütün növ sığorta müqavilələrinə (yəni, həyat sığortası, digər sığortalar, birbaşa və təkrar sığorta), eləcə də ixtiyari iştirak xüsusiyyətləri olan müəyyən zamanətlərə və maliyyə alətlərinə tətbiq edilir. Əhatə dairəsinə bir neçə istisna tətbiq ediləcək. 17 sayılı MHBS-nin ümumi məqsədi sığortaçılar üçün daha faydalı və uyğun olan sığorta müqavilələrinin uçotu modelini təqdim etməkdir. Əsas etibarlı ilə əvvəlki yerli uçot prinsiplərinə əsaslanan 4 sayılı MHBS-dən fərqli olaraq, 17 sayılı MHBS sığorta müqavilələri üçün mühasibat uçotunun bütün müvafiq tərəflərini əhatə edən kompleks uçot modelini təqdim edir. 17 sayılı MHBS-nin əsasını ümumi model təşkil edir və aşağıdakılarla tamamlanır:

- ▶ Birbaşa iştirak xüsusiyyətləri olan müqavilələr üçün xüsusi adaptasiya (dəyişkən haqq yanaşması);
- ▶ Sadələşdirilmiş yanaşma (premium bölüşdürmə yanaşması) – əsas etibarlı ilə qısamüddətli müqavilələrə aiddir.

Bank, müqavilələrində sığorta riskinin olub-olmadığını qiymətləndirərək, icra zəmanəti və kredit kartlarına diqqət yetirmiş və praktiki məqsədəuyğunluğu nəzərə alaraq, MHBS 17 çərçivəsində əhəmiyyətli müqavilələrin olmadığı qənaətinə gəlmişdir. Düzəlişlər Bankı fərdi maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

"Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması" – 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2-yə düzəlişlər

1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2 "Əhəmiyyətliyə dair mülahizələrin formalaşdırılması"-na düzəlişlər əhəmiyyətli mülahizələrinin mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlamalarına tətbiq edilməsində müəssisələrə kömək etmək üçün qaydalar və nümunələr təqdim edir. Düzəlişlərin məqsədi müəssisələr qarşısında qoyulmuş "mühüm" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlamaq tələbini "əhəmiyyətli" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması üzrə tələblə əvəz edilməsi və mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması ilə bağlı qərarlar verərkən müəssisələrin əhəmiyyətli anlaşığını necə tətbiq etdiklərinə dair təlimatın əlavə edilməsi vasitəsilə uçot prinsiplərinə dair daha səmərəli açıqlamaların təqdim edilməsinə kömək etməkdir.

Düzəlişlər Bankın fərdi maliyyə hesabatlarında hər hansı maddələrin tanınmasına və ya təqdim edilməsinə təsir göstərməmişdir, lakin uçot siyasətinin açıqlanmasına təsir göstərmişdir.

2023-cü ildə ilk dəfə tətbiq edilən digər düzəlişlər və şərhlər Bankın fərdi maliyyə hesabatına təsir etmir.

Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Bank DÜGƏD ilə maliyyə alətlərini və ədalətli dəyərlə ölçülmüş bina kimi qeyri-maliyyə aktivlərini hər hesabat tarixində ədalətli dəyərlə ölçür.

Bank mövcud şəraitdə münasib olan və ədalətli dəyəri ölçmək üçün kifayət qədər məlumatları olan, müvafiq bazar məlumatlarını maksimal istifadə edən və müşahidə edilməyən məlumatların istifadəsini minimuma endirən qiymətləndirmə üsullarını istifadə edir.

Fərdi maliyyə hesabatlarında dövri şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Bank hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

İlkin ölçmə

Maliyyə alətlərinin təsnifatı ilkin tanınmada onların müqavilə şərtlərindən və alətləri idarə etmək üçün biznes modelindən asılıdır. Maliyyə alətləri ilk öncə ədalətli dəyərlə ölçülür və MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri həmin məbləğə əlavə edilir və ya bu məbləğdən çıxılır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ölçmə kateqoriyaları

Bank bütün maliyyə aktivlərini aktivlərin idarə edilməsi üçün biznes modeli və aktivlərin müqavilə şərtləri əsasında aşağıdakı kimi təsnifləşdirir:

- ▶ Amortizasiya edilmiş dəyər;
- ▶ DÜGƏD; və ya
- ▶ MZƏD.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, müştərilərə verilmiş kreditlər, amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları

Bank kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğləri, müştərilərə verilmiş kreditləri və digər maliyyə investisiyalarını yalnız aşağıdakı hər iki şərt yerinə yetiriləndə amortizasiya edilmiş dəyərlə ölçür:

- ▶ Maliyyə aktivini biznes model çərçivəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivini üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə yalnız qalan əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

Bu şərtlər təfərrüatı ilə aşağıda açıqlanır.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi

Biznes məqsədinə çatmaq üçün Bank biznes modelini maliyyə aktivləri bankın idarə edilməsini daha yaxşı əks etdirən səviyyədə müəyyən edir.

Bankın biznes modeli hər bir alət üzrə deyil, ümumi portfeller səviyyəsində qiymətləndirilir və aşağıdakılar da daxil olmaqla müşahidə olunan amillərə əsaslanır:

- ▶ Biznes modelin və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin səmərəliliyi hansı yolla qiymətləndirilir və bu məlumatlar Bankın əsas idarə heyətinə necə çatdırılır;
- ▶ Biznes modelin (və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin) səmərəliliyinə təsir edən risklər, xüsusilə də bu risklərin idarə olunması üsulları;
- ▶ Biznesi idarə edən rəhbərlər necə mükafatlandırılır (məsələn, mükafatın idarə olunan aktivlərin ədalətli dəyərində, yoxsa müqavilə üzrə alınmış pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanması);
- ▶ Satışların gözlənilən tezliyi, dəyəri və vaxtı da Bankın qiymətləndirməsi üçün vacib amillərdir.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi "ən pis" və ya "stress" kimi ssenariləri nəzərə alınmadan ağılabatan şəkildə baş verməsi gözlənilən ssenarilərə əsaslanır, ilkin tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Bankın ilkin gözləntilərindən fərqli şəkildə baş verirsə Bank həmin biznes modelində saxlanılan qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyişmir, lakin gələcəkdə yeni yaranan və ya yeni alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərkən belə məlumatları nəzərə alır.

YƏMFÖ testi

Təsnifləşdirmə prosesinin ikinci addımı olaraq Bank maliyyə aktivinin YƏMFÖ testinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün müqavilə şərtlərini qiymətləndirir.

Bu testin məqsədləri üçün "Əsas məbləğ" maliyyə aktivinin ilkin tanınma tarixindəki ədalətli dəyəridir və maliyyə aktivinin istifadə müddəti üzrə (məsələn, əsas məbləğ qaytarılanda və ya əlavə/əndirim amortizasiya ediləndə) dəyişə bilər.

Kredit müqaviləsi daxilində faizin ən əhəmiyyətli elementləri adətən pulun zaman dəyərində görə kompensasiya və kredit riskidir. YƏMFÖ qiymətləndirməsini həyata keçirmək üçün Bank mühakimələr yürüdür və maliyyə aktivinin ifadə edildiyi valyuta və faiz dərəcəsinin müəyyən edildiyi müddət kimi müvafiq amilləri nəzərə alır.

Əksinə, əsas kredit müqaviləsi ilə əlaqəsi olmayan, müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətində minimal səviyyədə daha iri olan risklərə və ya dəyişkənliyə səbəb olan müqavilə şərtləri yalnız qalan əsas məbləğin və faizin ödənişi olan pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmır. Belə hallarda maliyyə aktivini MZƏD ilə ölçülməlidir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

DÜGƏD ilə borc alətləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri

DÜGƏD ilə ölçülmüş borc qiymətli kağızları üzrə GKZ maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda həmin maliyyə aktivlərinin balans dəyərini azaltmır, bunlar ədalətli dəyerdə qalır. Əksinə, aktivlər amortizasiya edilmiş dəyerdə ölçülseydi yarana biləcək ehtiyata bərabər məbləğ daha sonra mənfəət və ya zərərdə müvafiq xərc kimi tanınmaqla DÜG-də yığılmış dəyersizləşmə məbləği kimi tanınır. DÜG-də tanınmış yığılmış zərər aktivin tanınması dayandırılırsa mənfəət və ya zərəre aid edilir.

DÜGƏD ilə kapital alətləri

İlkin tanınmada Bank bəzi hallarda 32 sayılı "Maliyyə alətləri: Təqdimatı" adlı MUBS əsasında kapital tərifinə uyğun olan bəzi kapital investisiyalarını ticarət üçün saxlanılan alətlər kimi deyil, DÜGƏD ilə kapital alətləri kimi təsnif etmək üçün yekun seçim edir. Belə təsnifat alətlər üzrə fərdi şəkildə müəyyən edilir.

Bu kapital alətləri üzrə gəlirlər və zərərlər heç vaxt mənfəət və ya zərəre çevrilir. Ödəmə hüququ müəyyən ediləndə, dividendlər mənfəət və ya zərərdə digər gəlir kimi tanınır, lakin Bank bu ödəmələrdən alətin dəyərinin bir hissəsinin qaytarılması kimi faydalanırsa, bu halda belə gəlirlər DÜG-də tanınır DÜGƏD ilə kapital alətləri üzrə dəyersizləşmənin qiymətləndirilməsi aparılır. Bu alətlər silinəndə, yığılmış yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər

Bank maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəliklərini təqdim edir.

Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq fərdi maliyyə hesabatlarında alınmış mükafata bərabər olan ədalətli dəyərlə tanınır. İlkin tanınmadan sonra Bankın hər bir zəmanət üzrə öhdəliyi fərdi mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınmış məcmu amortizasiya çıxılmaqla ilkin olaraq tanınmış məbləğ və GKZ ehtiyatı məbləğlərindən daha yuxarı olanı ilə ölçülür.

İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər və akkreditivlər üçün Bank tərəfindən müştərilərə qeyd olunan öhdəliyin mövcud olduğu müddət ərzində şərtləri əvvəlcədən müəyyən edilmiş kredit təklif edilməlidir. Maliyyə zəmanət müqavilələri kimi, bu müqavilələr GKZ tələbləri çərçivəsindədir.

Bank müəyyən hallarda bazar faiz dərəcəsindən daha aşağı faizlə kreditləşmə həyata keçirir. Belə təəhhüdlər ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınır və sonradan GKZ ehtiyatı və kumulyativ tanınan gəlir çıxılmaqla ilkin tanınan dəyər arasında daha yuxarı olanı ilə qiymətləndirilir.

İcra zəmanətləri

İcra zəmanətləri digər tərəf müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməyəndə kompensasiyanın ödənilməsinə nəzərdə tutan müqavilələrdir. İcra zəmanətləri digər maliyyə alətləri ilə birlikdə qiymətləndirilir və buna görə də 9 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsinə aid edilir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə kassada olan pul vəsaitləri, ARMB-dən alınacaq məbləğlər (məcburi ehtiyatları çıxılmaqla) və ödəmə müddəti verildiyi tarixdən etibarən 90 gündək olan və müqavilə yüklüüyündən azad olan kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxildir.

İcarələr

Qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarələri

Bank qısa müddətli icarənin tanınması üzrə istisnani qısa müddətli icarələrinə (yəni başlanğıc tarixində icarə müddəti 12 ayadək olan və alış opsiyonunu daxil etməyən icarələr) tətbiq edir. Bank həmçinin azdəyərli aktivlərin tanınması üzrə istisnani azdəyərli hesab edilən (yəni 10,000 ABŞ dollarınadək) ofis avadanlığının icarəsinə tətbiq edir. Qısamüddətli icarələr üzrə icarə ödənişləri və azdəyərli aktivlərin icarələri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu ilə xərc kimi tanınır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)**Restrukturizasiya edilmiş kreditlər**

Bank mümkün olduğu qədər girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

Bank maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər AYKD hesab edilmirsə, GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Müştəriyə verilən kreditin tanınmasının dayandırılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Bank aşağıdakı amilləri nəzərə alır:

- ▶ Kreditin valyutasında dəyişiklik;
- ▶ Qarşı-tərəfin dəyişməsi;
- ▶ Dəyişiklik nəticəsində ələt artıq YƏMFÖ meyarına uyğun olmayanda.

Dəyişiklik pul vəsaitlərinin hərəkətində əhəmiyyətli fərqlə nəticələnmirsə, tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlk EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda fərdi mənfəət və ya zərərdə EFD istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirinin tərkibində təqdim edilmiş dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Bank tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmayan dəyişikliklər üçün kredit riskində əhəmiyyətli artımın olmasını və ya aktivin qiymətdən düşmüş maliyyə aktivini kimi təsnifləşdirilməli olmasını qiymətləndirir. Əgər dəyişiklik nəticəsində aktiv qiymətdən düşmüş maliyyə aktivini kimi qiymətləndirilərsə minimum 6 aylıq sınaq müddəti ərzində Mərhələ 3 kimi təsnifləşdirilir. Restrukturizasiya edilmiş kreditin Mərhələ 3-dən qaytarılması üçün dəyişdirilmiş ödəniş qrafikinə uyğun olaraq sınaq müddətinin ən az yarısı dövrü ərzində əsas borc və faiz üzrə əhəmiyyəti az olmayan mütəmadi ödənişlərin olması nəzərə alınır.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması**Silinmə**

Maliyyə aktivləri yalnız Bank onların bərpa edilməsini dayandırdığı halda tam və ya qismən silinir. Silinəcək məbləğ yığılmış kredit ehtiyatından çoxdursa, fərq ilk öncə ehtiyata əlavə kimi tanınır və sonradan ümumi balans dəyərində tətbiq edilir. Bütün gələcək bərpalar kredit zərəri xərcinə silinir. Silinmə uçotdan çıxarılma hadisəsini təşkil edir.

Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərinə çıxmaqla ilkin dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, əmlak və avadanlıqların bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Bankın ofis binaları müntəzəm qaydada bazar dəyəri ilə yenidən qiymətləndirilməli olan yenidən qiymətləndirilmiş dəyərlə uçota alınır. Yenidən qiymətləndirmənin tezliyi yenidən qiymətləndirilən binaların ədalətli dəyərində hərəkətdən asılıdır. Yenidən qiymətləndirmə zamanı balans dəyərində artım digər ümumi gəlirə aid edilir, lakin artım əvvəllər mənfəət və ya zərərdə tanınmış həmin aktivin yenidən qiymətləndirmə nəticəsində azalmasını geri qaytarırsa, yenidən qiymətləndirmə gəliri mənfəət və ya zərərdə, həmin geri qaytarmanın məbləğinə müqabilə şəkildə tanınır. Eyni aktivdə əvvəlki artımları qarşılıqlı əvəzləşdirən azalmalar digər ümumi gəlirdə tanınır və kapitalda əvvəllər tanınmış yenidən qiymətləndirmə ehtiyatını azaldır; bütün digər azalmalar il üzrə mənfəət və ya zərəre aid edilir. Kapitala daxil olan ofis binaları üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatının aktiv istismardan çıxarılanda və ya silinəndə qalan hissəsi birbaşa bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

Aktivlərin dəyərsizləşməsi istifadəyə hazır olduğu tarixdən hesablanır. Qiymətləndirilmiş istifadə müddətləri, qalıq dəyərləri və köhnəlmə metoduna hər hesabat dövrünün sonunda yenidən baxılır və hər hansı dəyişikliklər olarsa, onlar perspektiv qaydada uçota alınır. Köhnəlmə məqsədləri üçün aşağıdakı istifadə müddətləri istifadə edilir:

	<u>İstifadə müddəti</u>
Ofis binaları	50 il
Mebel, avadanlıq, nəqliyyat vasitələri və digər əsas vəsaitlər	4-10 il
Kompüterlər və rabitə avadanlığı	4-10 il
İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri	10 il
	(müvafiq icarə dövründən çox olmamaq şərti ilə)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Əmlak və avadanlıqlar (davamı)

Təmir və rekonstruksiya xərcləri kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, çəkildikcə əməliyyat xərclərinə aid edilir.

Yenidən mülkiyyətə alınmış girov

Müəyyən hallarda girov ödənilməmiş kreditlər üzrə tutmanın yönləndirilməsindən sonra mülkiyyətə alınır. Yenidən mülkiyyətə alınmış girov balans dəyəri və xalis satış dəyərindən aşağı olanı ilə ölçülür və hesabatlarda "Digər aktivlər" in tərkibində göstərilir.

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər bank lisenziyası, proqram təminatı və digər lisenziyalar və kompüter proqramlarından ibarətdir. Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq ilkin dəyəri ilə tanınır. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud və ya qeyri-müəyyən kimi müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 1-10 illik istifadə müddəti üzrə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətləri mövcud olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirmə aparılır.

Törəmə müəssisələrə investisiyalar

Törəmə müəssisələrə investisiyalar 27 sayılı MUBS "Fərdi maliyyə hesabatları"na uyğun olaraq maliyyə hesabatlarında ilkin dəyər metodundan istifadə etməklə uçota alınır.

Səhm kapitalı

Səhm kapitalı

Adi səhmlər səhmdar kapitalı kimi təsnif edilir. Şirkətlərin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çəkilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləği əlavə ödənilmiş kapital kimi əks etdirilir.

Seqment hesabatı

Bankın seqment hesabatı aşağıdakı əməliyyat seqmentlərinə əsaslanır: Pərakəndə bankçılıq, Korporativ bankçılıq və Xəzinədarlıq.

Gəlir və xərclərin tanınması

Gəlirlər, Bank tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə ediləcəyi ehtimal ediləndə və etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Xərclər çəkildikcə tanınır.

Haqq və komissiya gəliri

Bank haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi bir sıra xidmətlərdən əldə edir. Haqq və komissiya gəlirinə xidmətlər göstərildikcə gəlirlər kimi tanınan plastik kart əməliyyatları, hesablaşma əməliyyatları, potensial öhdəliklərə xidmət və nəğd əməliyyatları daxildir. Haqq və komissiya xərclərinə plastik kart əməliyyatları, hesablaşma əməliyyatları və nəğd əməliyyatları üzrə ödənilmiş haqq və komissiya daxildir.

Maliyyə alətinin effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən gəlir effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır və "faiz gəliri"nin tərkibində uçota alınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Fərdi maliyyə hesabatları Bankın funksional və Bankın təqdimat valyutası olan AZN ilə təqdim edilir.

Hesabat tarixində funksional valyutası Bankın təqdimat valyutasından fərqi olan Bankın törəmə müəssisələrinin aktivləri və öhdəlikləri hesabat tarixində qüvvədə olan məzənnə ilə, onların mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatlarında isə il üzrə hesablanmış orta məzənnə dərəcələri ilə AZN-ə çevrilir. Çevirmə zamanı yaranan məzənnə fərqləri digər ümumi gəlirdə əks etdirilir. Xarici valyutada tarixi dəyəri ilə ölçülən qeyri-monetar maddələr ilkin əməliyyatların aparıldığı tarixdəki məzənnələrdən istifadə etməklə çevrilir. Xarici valyutada ədalətli dəyərle qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin müəyyən edildiyi tarixdəki valyuta məzənnələrindən istifadə etməklə çevrilir.

Xarici valyutada əməliyyatın müqavilə üzrə məzənnəsi ilə əməliyyat tarixindəki ARMB məzənnəsi arasındakı fərqlər diling əməliyyatlarından əldə edilən gəlirlərə daxil edilir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)**Xarici valyutanın çevrilməsi (davamı)**

Bank bu fərdi maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün 31 dekabr 2023-cü il və 2022-ci il tarixlərinə olan aşağıdakı xarici valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir:

	2023	2022
1 ABŞ dolları	AZN 1.7000	AZN 1.7000
1 Avro	AZN 1.8766	AZN 1.8114
1 Gürcü laris	AZN 0.6326	AZN 0.6298
1 Rus rublu	AZN 0.0188	AZN 0.0230

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standart və şərtlər

Bankın fərdi maliyyə hesabatları buraxıldığı tarixə qədər buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş yeni və düzəliş edilmiş standart və şərtlər aşağıda açıqlanır. Bank həmin yeni və düzəliş edilmiş standartlar (müvafiq hallarda) qüvvəyə mindikdə onları tətbiq etmək niyyətindədir:

- ▶ 16 sayılı MHBS-yə düzəlişlər: Satış və geriye icarə əməliyyatlarında icarə öhdəlikləri
- ▶ 1 sayılı MUBS-a düzəlişlər: Öhdəliklərin qısamüddətli və uzunmüddətli kimi təsnifatı
- ▶ Təchizatçının maliyyə sövdələşmələri – 7 sayılı MUBS və 7 sayılı MHBS-yə düzəlişlər

Bu düzəlişlərin Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

4. Mühüm uçot mühakimələri və ehtimalları

Bankın rəhbərliyi tərəfindən uçot qaydalarının tətbiq edilməsi zamanı fərdi maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğlərə təsir göstərmiş aşağıdakı mühakimələr çıxarılmış və proqnozlar verilmişdir. İstifadə edilmiş ən vacib mühakimə və ehtimallar aşağıda göstərilir.

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri fəal bazardan əldə edilə bilməyəndə, onlar riyazi modellərin işlədilməsini daxil edən müxtəlif qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu modellər üçün ilkin verilənlər mümkün olanda müşahidə edilə bilən bazardan götürülür, mümkün olmayanda isə ədalətli dəyərlərin müəyyən edilməsi üçün müəyyən dərəcədə mühakimələrin istifadə edilməsi tələb olunur (Qeyd 24).

Binaların yenidən qiymətləndirilməsi

Bankın binalarının ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi bazar şəraiti, müqayisə olunan satışlar və əmlakın vəziyyəti daxil olmaqla bir sıra amillərə əsaslanır. Ədalətli dəyərin müəyyən edilməsinin subyektivliyə görə, bu prosesdə müəyyən dərəcədə qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi mövcuddur. Bankın rəhbərliyi qiymətləndirmə prosesində istifadə edilən müvafiq fərziyyələr və giriş məlumatların müəyyən edilməsində öz mülahizələrini tətbiq etmişdir, lakin faktiki nəticələrin edilən hesablamalardan fərqlənəcəyi riski həmişə mövcuddur. Rəhbərlik bazar şəraitini və binaların ədalətli dəyərinə təsir edə biləcək digər amilləri daim izləyir və hər hansı dəyişiklikləri əks etdirmək üçün lazım gəldikdə qiymətləndirmələri yeniləyir. Bu sözlərə baxmayaraq, maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri tərəfindən nəzərə alınmalı yenidən qiymətləndirmə prosesinə xas olan müəyyən dərəcədə qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi qalmaqdadır. Daha ətraflı məlumat 10-cu və 24-cü Qeydlərdə təqdim edilir.

Maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə zərərləri

Maliyyə aktivlərinin bütün kateqoriyaları üzrə dəyərsizləşmə zərərlərinin ölçülməsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizləşmə zərərləri müəyyən edilərkən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gəlir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Bundan əlavə, işgüzar fəaliyyətdə əhəmiyyətli pozuntular bəzi müəssisələr və müştərilər üçün likvidlik problemləri yarada bilər. Bank tərəfindən GKZ-nin hesablamaları müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri əhatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm uçot mühakimələri və ehtimalları (davamı)

- ▶ Bankın hər bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- ▶ Kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün Aktivin müddəti üzrə GKZ əsasında ehtiyatların ölçülməli olub-olmadığını qiymətləndirmək, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Bankın meyarı;
- ▶ GKZ-ləri ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin seqmentlərə bölünməsi;
- ▶ GKZ modellərinin, o cümlədən müxtəlif düstur və giriş məlumatları seçiminin yaradılması;
 - ▶ Makroiqtisadi ssenarilər ilə işsizlik səviyyəsi və girov dəyərləri kimi iqtisadi giriş məlumatları arasındakı əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi;
 - ▶ GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün perspektiv makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirilə bilməsinin qiymətləndirilməsi.

Daha ətraflı məlumat 9-cu və 23-cü Qeydlərdə təqdim edilir.

İcarələr – artan faiz dərəcəsinin qiymətləndirilməsi

Bank icarədə nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinə dərhal müəyyən edə bilmir və bu səbəbdən icarə öhdəliklərinin ölçülməsi üçün artan faiz dərəcəsinə (AFD) istifadə edir. AFD Bankın oxşar şərt və oxşar girovla oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüququ olan aktivə oxşar dəyərli aktivin əldə edilməsi üçün tələb olunan vəsaitlərin borca alınması üçün ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir. Beləliklə, AFD Bankın nəyi "ödəməli olduğunu" əks etdirir, bu isə müşahidə edilən dərəcələr olmadıqda (məs. Bank maliyyə əməliyyatları aparmadıqda) və ya icarənin şərtlərini əks etdirmək üçün bu dərəcələrə düzəlişlər edilməli olduqda (məs. icarələr Bankın funksional valyutasında olmadıqda) qiymətləndirilmənin aparılmasını tələb edir.

Bank AFD-ni mümkün olduqda müşahidə edilən giriş məlumatlarından (məsələn, bazardakı faiz dərəcələrindən) istifadə etməklə qiymətləndirir və müəssisə ilə bağlı müəyyən xüsusi qiymətləndirmələr (məsələn, Bankın kredit reytingi) aparmalıdır.

Vergilər

Azərbaycanın qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və vaxtaşırı dəyişikliklərə məruz qalır. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhli münasibdir və Bankın vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

5. Seqmentlər üzrə hesabatların hazırlanması

Bank məlumatı fərdi maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri üçün məşğul olduğu biznes fəaliyyətlərinin və çalışdığı iqtisadi mühitin təbiətini və maliyyə təsirlərini qiymətləndirmək imkanını yaratmaq məqsədilə açıqlayır. Bu məsələ 8 sayılı Əməliyyat seqmentləri adlı MHBS və xüsusi açıqlamaların seqment hesabatı şəklində təqdim olunmasını tələb edən digər standartlar ilə tənzimlənir.

Resursların bölüşdürülməsi və seqment fəaliyyətinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi məqsədilə əməliyyat qərarının verilməsi üzrə məsul şəxsə məruzə edilən məlumat təqdim edilmiş xidmətlərin növlərini əks etdirir. Bankın 8 sayılı MHBS ilə tələb olunan hesabat seqmentləri aşağıdakılardır:

- ▶ Korporativ bankçılıq – birbaşa debet vəsaitləri, cari hesablar, depozitlər, overdraftlar, kredit və digər kredit vəsaitləri, xarici valyuta və törəmə məhsullarını əhatə edir;
- ▶ Pərakəndə bankçılıq – özəl bank xidmətləri, özəl cari müştəri hesabları, əmanətlər, depozitlər, investisiya əmanət məhsulları, məsuliyyətli mühafizə, kredit və debet kartları, istehlak və ipoteka kreditlərini əhatə edir;
- ▶ Xəzinə – banklararası kreditlər və borclar, qiymətli kağızlar üzrə ticarət svopları, valyuta mübadiləsi xidmətləri, istiqrazların və adi veksellərin buraxılması və digər xəzinədarlıq əməliyyatlarını əhatə edir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

5. Seqmentlər üzrə hesabatların hazırlanması (davamı)

	<i>Korporativ</i>		<i>Pərakəndə</i>		<i>Xəzinə</i>		<i>Bölüşdürülməmiş</i>		<i>Cəmi</i>	
	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>
Faiz gəliri	165,065	133,721	308,255	240,529	289,011	202,076	-	-	762,331	576,326
Faiz xərci	(70,304)	(41,408)	(41,522)	(30,044)	(40,881)	(42,419)	-	-	(152,707)	(113,871)
Xalis faiz gəliri	94,761	92,313	266,733	210,485	248,130	159,657	-	-	609,624	462,455
Kredit zərəri üzrə (xərc) / qaytarılma	(10,223)	(6,720)	(12,725)	(2,329)	800	(2,712)	-	-	(22,148)	(11,761)
Dəyərsizləşmə zərərləri üçün ehtiyatdan sonra xalis faiz gəliri	84,538	85,593	254,008	208,156	248,930	156,945	-	-	587,476	450,694
Haqq və komissiya gəliri	70,990	59,094	60,494	27,530	7,913	12,411	-	-	139,397	99,035
Haqq və komissiya xərci	(7,057)	(6,066)	(87,912)	(46,178)	(6,373)	(7,177)	-	-	(101,342)	(59,421)
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə xalis gəlirlər:										
- Diliq	51,932	56,485	17,483	18,733	41	6,700	-	-	69,456	81,918
- Məzənnə fərqi	-	-	-	-	(11)	(1,143)	-	-	(11)	(1,143)
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər üzrə dəyərsizləşmənin qaytarılması	-	-	-	-	-	-	2,955	1,969	2,955	1,969
Digər dəyərsizləşmənin qaytarılması/(xərci)	(133)	1,655	-	-	-	-	-	-	(133)	1,655
Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə alətləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatı üzrə qaytarılma/(xərc)	7,869	1,063	-	-	-	-	-	-	7,869	1,063
Dividend gəliri	-	-	-	-	-	-	17,388	15,214	17,388	15,214
Digər əməliyyat gəliri	-	-	-	-	-	-	1,302	1,361	1,302	1,361
Qeyri-faiz gəliri	123,601	112,231	(9,935)	85	1,570	10,791	21,645	18,544	136,881	141,651
Əməliyyat xərcləri	(58,973)	(46,366)	(156,367)	(111,895)	(37,058)	(37,540)	(24,019)	(20,559)	(276,417)	(216,360)
Borcun geri alınmasından zərər	-	-	-	-	(199)	(11,085)	-	-	(199)	(11,085)
Qeyri-faiz xərcləri	(58,973)	(46,366)	(156,367)	(111,895)	(37,257)	(48,625)	(24,019)	(20,559)	(276,616)	(227,445)
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət/(zərər)	149,166	151,458	87,706	96,346	213,243	119,111	(2,374)	(2,015)	447,741	364,900
Mənfəət vergisi (xərci) / faydası	(29,765)	(31,259)	(17,501)	(19,884)	(42,550)	(24,583)	474	416	(89,342)	(75,310)
üzrə xalis mənfəət/(zərər)	119,401	120,199	70,205	76,462	170,693	94,528	(1,900)	(1,599)	358,399	289,590
Seqment aktivləri	2,513,858	1,671,720	2,694,674	1,911,907	8,395,941	10,404,609	17,065	9,576	13,621,538	13,997,812
Seqment öhdəlikləri	8,081,060	9,434,888	2,461,693	2,085,063	1,050,642	652,780	54,116	87,135	11,647,511	12,259,866

Bankın ümumi nəzarəti altında olan müəssisələrdən gəlirin məbləği 26-cı “Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar” adlı Qeyddə açıqlanır

Coğrafi məlumat aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>Azərbaycan Respublikası</i>		<i>İƏİT ölkələri</i>		<i>Qeyri-İƏİT ölkələri</i>		<i>Cəmi</i>	
	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>
Gəlirlər	839,187	676,036	123,849	74,080	8,137	6,020	971,173	756,136
Uzunmüddətli aktivlər	210,122	191,664	-	-	10,340	13,800	220,462	205,464

Gəlirlərə faiz xərci, haqq və komissiya xərci və dəyərsizləşmə zərərləri üçün ehtiyat istisna olmaqla əməliyyat gəliri daxildir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

6. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

31 dekabr tarixinə Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Kassada olan pul vəsaitləri	437,747	359,145
Mərkəzi banklarda cari hesablar	702,864	1,134,534
Yolda olan pul vəsaitləri	6,764	-
Kredit təşkilatlarında müxbir hesablar və müddəti 90 günədək olan müddətli depozitlər	1,394,913	3,760,959
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	2,542,288	5,254,638

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın yeddi (31 dekabr 2022-ci il: on dörd) ən iri banklarda 1,378,073 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 3,726,595 min AZN) məbləği ilə təmsil olunan kredit təşkilatlarında müxbir hesablarının və ilkin ödəniş müddəti 90 günədək olan müddətli depozitlərinin cəmləşməsi olmuşdur.

2,097,777 min AZN məbləğində pul vəsaitlərinin ekvivalentləri Mərhələ 1-ə aid edilir (2022-ci il: 4,895,493 min AZN). Hər iki ildə Bankın pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə aid olan GKZ sıfıradək yuvarlaqlaşdırılır.

7. Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

31 dekabr tarixinə Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
ARMB-də müddətli depozitlər	1,508,285	1,463,777
Kredit təşkilatlarına verilmiş kreditlər	25,045	12,815
Qeyri-rezident banklarda müddətli depozitlər	22,713	12,820
Rezident banklarda müddətli depozitlər	16,151	-
Qeyri-rezident banklarda blok edilmiş hesablar	2,382	2,322
Çıxılсын: dəyərsizləşmə xərcləri üçün ehtiyat	(3,495)	(3,548)
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,571,081	1,488,186

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın ARMB-də müddəti 11 yanvar 2024-cü il tarixinədək olan, 3% illik faiz dərəcəsi ilə bir (31 dekabr 2022-ci il: bir) müddətli depoziti olmuşdur.

31 dekabr 2023-cü il və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərində başa çatan il ərzində amortizasiya hesablanmış dəyərle banklardan alınacaq məbləğlərin 9 sayılı MHBS-a uyğun olaraq dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatlardakı hərəkətlər əhəmiyyətsiz olmuşdur.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Azərbaycan Respublikasında kredit təşkilatları onlar tərəfindən AZN və xarici valyutada cəlb olunmuş vəsaitlərin əvvəlki ayın orta göstəricisinin müvafiq olaraq 4,0% və 5,0% dərəcəsinə ARMB-də faiz hesablanmayan nağd pul depoziti (çıxarma məhdudiyəti ilə məcburi ehtiyat) saxlamalı idilər.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə ARMB-nin 20 noyabr 2023-cü il tarixli qərarına əsasən, kredit təşkilatları yeni fərqləndirmə meyarlarına uyğun olaraq ARMB-də məcburi ehtiyat saxlamalıdır. Fərqləndirmə meyarları aşağıdakılardır:

- ▶ Hüquqi şəxslərin yerli valyutada depozitlərinin 1.000.000 min AZN-dən (xarici valyuta üçün 750.000 min AZN-dən) az olub-olmaması;
- ▶ Aidiyyəti olan şəxslərin depozitlərinin ümumi depozitlərdə payının 20%-dən aşağı olub-olmaması;
- ▶ Əlaqəli depozitlərin ümumi depozitlərdə payının 20%-dən aşağı olub-olmaması.

Bankın hüquqi və fiziki şəxslərdən həm yerli, həm də xarici valyutada aldığı orta depozitləri 1,000,000 AZN-dən çox olduğu və əlaqəli depozitlərin payı 20%-dən çox olduğuna görə, 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın depozitləri üzrə tətbiq edilən məcburi ehtiyat dərəcəsi 20% təşkil etmişdir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Investisiya qiymətli kağızları

	2023	2022
Amortizasiya edilmiş dəyərlə borc qiymətli kağızları		
Dövlət istiqrazları	381,900	-
ARMB tərəfindən buraxılmış notlar	76,986	-
Korporativ istiqrazlar	442,298	110,516
Repo müqavilələri əsasında girov qoyulmuş dövlət istiqrazları	19,210	-
Çıxılsın: dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	(2,161)	(591)
	918,233	109,925
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları		
Dövlət istiqrazları	782,597	2,121,143
Korporativ istiqrazlar	176,974	191,422
Repo müqavilələri əsasında girov qoyulmuş dövlət istiqrazları	26,080	-
Əks repo müqavilələri	-	9,401
Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının buraxdığı notlar	-	147,346
	985,651	2,469,312
MZƏD ilə borc qiymətli kağızları		
Korporativ istiqrazlar	3,415	-
	3,415	-
DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları		
Korporativ səhmlər	99,688	80,169
İnvestisiya qiymətli kağızları	99,688	80,169
	2,006,987	2,659,406

31 dekabr 2023-cü il tarixinə dövlət istiqrazları əsasən, 1,182,272 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 859,673 min AZN) məbləğində Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin buraxdığı istiqrazlardan və 11,368 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 1,263,524 min AZN) məbləğində ABŞ Xəzinə veksellerindən ibarətdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə korporativ istiqrazlar Azərbaycan, İƏİT ölkələri və qeyri-İƏİT ölkələrində buraxılmış müvafiq olaraq 568,266 min AZN, 43,763 min AZN və 10,658 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: müvafiq olaraq 253,869 min AZN, 9,855 min AZN və 38,214 min AZN) məbləğində korporativ istiqrazlardan ibarətdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə korporativ səhmlər ədalətli bazar dəyəri müvafiq olaraq 27,400 min AZN və 71,798 min AZN olan Mastercard Incorporated şirkətinin 'B' və Viza Incorporated şirkətinin 'C' kateqoriyalı adi kapital səhmləri, ədalətli bazar dəyəri müvafiq olaraq 250 min AZN və 240 min AZN olan Azərbaycan Kredit Bürosunun və Bakı Fond Birjasının adi səhmlərindən (31 dekabr 2022-ci ildə: ədalətli bazar dəyəri müvafiq olaraq 22,339 min AZN və 57,340 min AZN olan Mastercard Incorporated şirkətinin 'B' və Viza Incorporated şirkətinin 'C' kateqoriyalı adi kapital səhmləri), həmçinin ədalətli bazar dəyəri müvafiq olaraq 250 min AZN və 240 min AZN olan Azərbaycan Kredit Bürosunun və Bakı Fond Birjasının adi səhmlərindən ibarətdir.

Bankın 1,903,519 min AZN məbləğində borc qiymətli kağızları və ya ümumi borc qiymətli kağızlarının 99.7%-i (31 dekabr 2022-ci il: 2,574,461 min AZN və ya 99.8%-i) Mərhələ 1-ə bölüşdürülür. Borc qiymətli kağızlarının 5,941 min məbləğində qalan balans müvafiq olaraq Mərhələ 2-yə bölüşdürülür (31 dekabr 2022-ci il: 5,367 min AZN). 3,675 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 3,597 min AZN) məbləğində GKZ Mərhələ 1-ə, 1,466 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 1,448 min AZN) Mərhələ 2-yə bölüşdürülür. 31 dekabr 2023-cü il və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərində bitən il ərzində MHBS 9-a uyğun olaraq borc qiymətli kağızlarının dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatlardakı hərəkətlər əhəmiyyətsiz olmuşdur.

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər

31 dekabr tarixinə Müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər	2,512,379	1,639,597
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər	2,528,198	1,870,922
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	5,040,577	3,510,519
Çıxılsın: dəyərsizləşmə zərərləri üçün ehtiyat	(181,438)	(162,455)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	4,859,139	3,348,064

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın on (31 dekabr 2022-ci il: on) ən iri borcalanı üzrə 1,088,915 min AZN və ya ümumi kredit portfelinin 22%-i ilə (31 dekabr 2022-ci il: 761,815 min AZN və ya ümumi kredit portfelinin 22%-i) təmsil olunan kredit konsentrasiyası olmuşdur. Bu kreditlər üçün 12,700 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 6,678 min AZN) məbləğində ehtiyat tanınmışdır.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər aşağıdakı məhsullardan ibarətdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
İpoteka kreditləri	1,138,305	884,744
İstehlak kreditləri və digər	1,389,893	986,178
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	<u>2,528,198</u>	<u>1,870,922</u>
Çıxılın: dəyersizləşmə xərcləri üçün ehtiyat	(120,181)	(112,467)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	<u><u>2,408,017</u></u>	<u><u>1,758,455</u></u>

31 dekabr tarixinə Kredit portfeli daxilində iqtisadi sektor üzrə risk konsentrasiyaları aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Sahə üzrə təhlil		
Fiziki şəxslər	2,528,198	1,870,922
Ticarət və xidmət	886,025	812,688
Tikinti və daşınmaz əmlak	603,851	495,291
Dəmir yolu, hava və digər nəqliyyat	453,638	34,634
İstehsal	287,350	84,225
Neft-qaz sahəsi, enerji istehsalı və paylaşdırılması	126,740	186,418
Rabitə	129,676	-
Digər	25,099	26,341
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	<u>5,040,577</u>	<u>3,510,519</u>
Çıxılın: dəyersizləşmə zərərləri üçün ehtiyat	(181,438)	(162,455)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	<u><u>4,859,139</u></u>	<u><u>3,348,064</u></u>

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Müşərilərə verilmiş amortizasiya hesablanmış dəyərlə kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,565,701	21,556	49,299	3,041	1,639,597
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,697,575	-	-	-	1,697,575
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	(9,956)	423	4,469	938	(4,126)
Ödənilmiş aktivlər	(793,365)	(19,016)	(7,412)	(374)	(820,167)
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	1,703	(192)	(1,511)	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	(5,115)	5,115	-	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	(5,033)	(2,771)	7,804	-	-
Silinmiş məbləğlər	-	-	(500)	-	(500)
31 dekabr 2023-cü il	2,451,510	5,115	52,149	3,605	2,512,379
<i>Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(16,905)	(1,333)	(31,750)	-	(49,988)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>					
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(18,590)	-	-	-	(18,590)
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	(94)	(133)	(1,842)	-	(2,069)
Ödənilmiş aktivlər	5,915	1,256	6,092	-	13,263
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(739)	3	736	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	661	(661)	-	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	5	181	(186)	-	-
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	3,258	(207)	(3,304)	-	(253)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>					
Diskontun qaytarılması	-	-	(4,120)	-	(4,120)
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	500	-	500
31 dekabr 2023-cü il	(26,489)	(894)	(33,874)	-	(61,257)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş amortizasiya hesablanmış dəyərlə kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,729,594	30,377	110,951	1,870,922
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,325,592	-	-	1,325,592
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	3,753	199	(2,667)	1,285
Ödənilmiş aktivlər	(635,762)	(7,794)	(15,669)	(659,225)
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	18,546	(10,994)	(7,552)	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	(29,671)	30,647	(976)	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	(32,827)	(7,776)	40,603	-
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	351	351
Silinmiş məbləğlər	-	-	(10,727)	(10,727)
31 dekabr 2023-cü il	2,379,225	34,659	114,314	2,528,198
<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(19,345)	(5,533)	(87,589)	(112,467)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(20,886)	-	-	(20,886)
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	(407)	(70)	(1,737)	(2,214)
Ödənilmiş aktivlər	6,026	1,314	12,893	20,233
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(7,267)	1,806	5,461	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	385	(1,439)	1,054	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	540	1,873	(2,413)	-
GKZ-nin xalis yenidən qiymətləndirilməsi	16,217	(4,747)	(23,484)	(12,014)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması	-	-	(3,209)	(3,209)
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	(351)	(351)
Silinmiş məbləğlər	-	-	10,727	10,727
31 dekabr 2023-cü il	(24,737)	(6,796)	(88,648)	(120,181)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş amortizasiya hesablanmış dəyərlə kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,550,764	9,641	30,527	-	1,590,932
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	650,044	-	-	3,011	653,055
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	7,851	-	2,326	30	10,207
Ödənilmiş aktivlər	(605,470)	(4,319)	(6,059)	-	(615,848)
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	5,106	(5,081)	(25)	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	(21,503)	21,503	-	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	(21,091)	(188)	21,279	-	-
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	1,251	-	1,251
31 dekabr 2022-ci il	1,565,701	21,556	49,299	3,041	1,639,597
<i>Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(20,280)	(331)	(18,802)	-	(39,413)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>					
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(9,576)	-	-	-	(9,576)
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	(90)	-	(1,129)	-	(1,219)
Ödənilmiş aktivlər	7,477	127	4,339	-	11,943
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(201)	189	12	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	535	(535)	-	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	1,322	7	(1,329)	-	-
GKZ-nin xalis yenidənqiymətləndirilməsi	3,908	(790)	(10,986)	-	(7,868)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>					
Diskontun qaytarılması	-	-	(2,604)	-	(2,604)
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	(1,251)	-	(1,251)
31 dekabr 2022-ci il	(16,905)	(1,333)	(31,750)	-	(49,988)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş amortizasiya hesablanmış dəyərlə kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,358,618	30,452	100,129	1,489,199
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	906,955	-	-	906,955
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	4,831	220	129	5,180
Ödənilmiş aktivlər	(504,104)	(8,006)	(18,375)	(530,485)
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	20,222	(12,564)	(7,658)	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	(23,597)	26,031	(2,434)	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	(33,331)	(5,756)	39,087	-
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	472	472
Silinmiş məbləğlər	-	-	(399)	(399)
31 dekabr 2022-ci il	1,729,594	30,377	110,951	1,870,922
<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(21,432)	(5,788)	(78,672)	(105,892)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(16,721)	-	-	(16,721)
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	(583)	(65)	(55)	(703)
Ödənilmiş aktivlər	7,089	1,458	13,962	22,509
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(7,386)	2,264	5,122	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	2,055	(3,739)	1,684	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	6,825	1,353	(8,178)	-
GKZ-nin xalis yenidən qiymətləndirilməsi	10,808	(1,016)	(17,206)	(7,414)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması	-	-	(4,173)	(4,173)
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	(472)	(472)
Silinmiş məbləğlər	-	-	399	399
31 dekabr 2022-ci il	(19,345)	(5,533)	(87,589)	(112,467)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər**

Bank maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin, müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin qiymətləndirməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlk EFD ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda dəyişikliklə bağlı gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Aşağıdakı cədvəldə dövr ərzində dəyişiklik edilmiş Mərhələ 2 və 3 üzrə aktivlər və dəyişikliklə bağlı Bankın məruz qaldığı zərər göstərilir.

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Dövr ərzində şərtləri dəyişdirilmiş kreditlər		
Şərtlər dəyişdirildikdən əvvəl amortizasiya edilən dəyər	3,367	15,875
Şərtlərin dəyişdirilməsindən yaranan xalis zərər	141	(608)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

10. Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər

Əmlak və avadanlıqların dəyərində dəyişmələr aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>İlkin maya dəyəri/yenidən qiymətləndirilmiş dəyər</i>	<i>Ofis binaları</i>	<i>İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri</i>	<i>Mebel, qurğu, nəqliyyat vasitələri və digər əsas vəsaitlər</i>	<i>Kompüterlər və rabitə avadanlıqları</i>	<i>Cəmi əmlak və avadanlıq</i>	<i>Qeyri-maddi aktivlər</i>	<i>Cəmi əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər</i>
31 dekabr 2021-ci il	131,586	5,190	82,272	81,083	300,131	34,324	334,455
Əlavələr	5,787	1,397	7,967	7,808	22,959	13,958	36,917
Xaric etmələr və silinmələr	-	-	(436)	(6,396)	(6,832)	(7,556)	(14,388)
Dəyersizləşmə	(1,969)	-	-	-	(1,969)	-	(1,969)
Yenidən qiymətləndirmə	(2,842)	-	-	-	(2,842)	-	(2,842)
31 dekabr 2022-ci il	132,562	6,587	89,803	82,495	311,447	40,726	352,173
Əlavələr	3,566	3,900	9,013	10,933	27,412	7,503	34,915
Xaric etmələr və silinmələr	-	(1,336)	(5,299)	(2,964)	(9,599)	(8,586)	(18,185)
Dəyersizləşmənin bərpası	2,955	-	-	-	2,955	-	2,955
Yenidən qiymətləndirmə	927	-	-	-	927	-	927
31 dekabr 2023-cü il	140,010	9,151	93,517	90,464	333,142	39,643	372,785

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

10. Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər (davamı)

<i>Yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə</i>	<i>Ofis binaları</i>	<i>İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri</i>	<i>Mebel, qurğu, nəqliyyat vasitələri və digər əsas vəsaitlər</i>	<i>Kompüterlər və rabitə avadanlıqları</i>	<i>Cəmi əmlak və avadanlıq</i>	<i>Qeyri-maddi aktivlər</i>	<i>Cəmi əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər</i>
31 dekabr 2021-ci il	-	(3,412)	(66,454)	(56,682)	(126,548)	(12,344)	(138,892)
Köhnəlmə xərci	(3,656)	(297)	(4,475)	(5,568)	(13,996)	(11,432)	(25,428)
Xaric etmələr və silinmələr	-	-	481	5,966	6,447	7,508	13,955
Yenidən qiymətləndirmə	3,656	-	-	-	3,656	-	3,656
31 dekabr 2022-ci il	-	(3,709)	(70,448)	(56,284)	(130,441)	(16,268)	(146,709)
Köhnəlmə xərci	(3,984)	(992)	(5,744)	(7,295)	(18,015)	(9,740)	(27,755)
Xaric etmələr və silinmələr	-	1,305	5,215	3,051	9,571	8,586	18,157
Yenidən qiymətləndirmə	3,984	-	-	-	3,984	-	3,984
31 dekabr 2023-cü il	-	(3,396)	(70,977)	(60,528)	(134,901)	(17,422)	(152,323)
Xalis balans dəyəri							
31 dekabr 2021-ci il	131,586	1,778	15,818	24,401	173,583	21,980	195,563
31 dekabr 2022-ci il	132,562	2,878	19,355	26,211	181,006	24,458	205,464
31 dekabr 2023-cü il	140,010	5,755	22,540	29,936	198,241	22,221	220,462

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərə müvafiq olaraq 97,174 min AZN və 101,116 min AZN məbləğində istifadə edilən tam köhnəlmiş aktivlər daxil edilmişdir.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Banka məxsus binalar ədalətli dəyər ilə əks etdirilmişdir. Qiymətləndirmə müvafiq peşəkar bacarıqları və bənzər yerlərdə eyni kateqoriyadan olan aktivlərin qiymətləndirilməsində təcrübəsi olan müstəqil qiymətləndirici şirkət tərəfindən aparılmışdır. Ədalətli dəyər bazara əsaslanan sübuta istinad etməklə müəyyən edilir. Binaların qiymətləndirilməsi məqsədilə Bankın cəlb etdiyi müstəqil qiymətləndiricilər tərəfindən satışların müqayisəsi üsulu (müqayisəli yanaşma) istifadə olunmuşdur. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Banka məxsus binaların ədalətli dəyəri, ədalətli dəyər iyerarxiyasının 3-cü səviyyəsinə aid edilmişdir.

Aşağıda verilən cədvəl ədalətli dəyər iyerarxiyasının 3-cü səviyyəsinə aid edilən Banka məxsus binaların ədalətli dəyər ölçülməsinin 31 dekabr 2023-cü il tarixinə müşahidə edilməyən giriş məlumatlarında dəyişikliklərə həssaslığını təsvir edir.

<i>Giriş məlumatları</i>	<i>Giriş məlumatlarının təsviri</i>	<i>Həssaslığın təsviri</i>
Ticarət güzəşti (alış və təklif qiyməti arasında fərq)	Yerli daşınmaz əmlak agentləri ilə mü sahibələr aparılmış və nəticədə sövdələşmə üzrə güzəşt intervalının 10% və 15% arasında olması müəyyən edilmişdir	Sövdələşmə üzrə nizamlayıcı düzəliş 10%-15% civarında ola bilər. Ticarət güzəşti üzrə giriş məlumatlarında artım Bankın binalarının ədalətli dəyərinin azalması ilə nəticələnə bilər

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Digər aktivlər və öhdəliklər

Digər aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Digər maliyyə aktivləri		
Ödənilməkdə olan məbləğlər	84,377	39,601
Azərbaycan Əmanətlərin Sığortalanması Fondundan debitor borc	49,615	-
Qeyri-rezident təşkilatlara girov qoyulmuş məbləğlər	13,524	12,215
Balansdan kənar öhdəliklər üzrə hesablanmış komissiya və debitor borcları	7,151	8,530
Digər aktivlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(7,262)	(8,324)
	147,405	52,022
Digər qeyri-maliyyə aktivləri		
İstifadə hüququ olan aktivlər	18,567	9,294
Avans ödənişləri	14,407	7,078
Təxirə salınmış xərclər	5,688	4,138
Qeyri-müəyyən girovlar	3,782	2,972
	42,444	23,482
Digər aktivlər	189,849	75,504

27 noyabr 2023-cü il tarixində "Muğanbank" ASC-nin lisenziyası ləğv edildikdən sonra bu bankda əmanətləri olan fiziki şəxslərin tələblərini təmin etmək üçün Bankın ana şirkəti AƏSF tərəfindən agent bank kimi təyin edilmişdir. Həmin şəxslər Banka müraciət edib müvafiq təzminat ala bilərlər. Nəticədə, Bank "Muğanbank" ASC-nin müştərilərinin əmanətləri üçün təqribən 75,930 min AZN məbləğini qaytarmış, bunlardan 26,315 min AZN AƏSF-dən götürülmüş, qalan 49,615 min AZN isə AƏSF-dən debitor borcu kimi tanınmışdır.

31 dekabr tarixinə Digər öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Digər maliyyə öhdəlikləri		
Ödənilməkdə olan məbləğlər	78,638	52,006
İcarə öhdəliyi	19,888	10,170
Kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə kredit zərəri üçün ehtiyat	12,734	19,541
Səhmdarlara ödəniləcək dividendlər	58	287
	111,318	82,004
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri		
İşçilərə ödəniləcək vəsait	40,005	31,251
Yerli büdcəyə ödəniləcək vəsait	11,774	5,107
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	9,966	8,113
Tələbetmə hüquqi üzrə öhdəliklər	6,700	-
Plastik kartlar üzrə təxirə salınmış gəlirlər	6,109	6,952
Digər potensial öhdəliklər və təəhhüdlər üçün ehtiyat	1,971	1,838
	76,525	53,261
Digər öhdəliklər	187,843	135,265

31 dekabr 2023-cü və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərinə amortizasiya hesablanmış dəyərlə digər maliyyə aktivləri üzrə 9 sayılı MHBS üzrə dəyərsizləşmə ehtiyatlarının hərəkəti əhəmiyyətsiz olmuşdur.

Aşağıdakı cədvəl aktivlər və ya öhdəliklər kimi qeydə alınmış törəmə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini şərti məbləğlərdə göstərir. Şərti məbləğ, ümumi göstərilməklə, törəmə alətin aid olduğu müvafiq aktivin məbləği, baza dərəcəsi və ya göstəricisidir və törəmələrin dəyərində dəyişiklikləri ölçmək üçün baza kimi çıxış edir. Şərti məbləğlər ilin sonuna başa çatmamış əməliyyatların həcmi göstərir və kredit riskini əks etdirmir.

	31 dekabr 2023			31 dekabr 2022		
	Şərti məbləğ	Ədalətli dəyərlər		Şərti məbləğ	Ədalətli dəyərlər	
		Aktiv	Öhdəlik		Aktiv	Öhdəlik
Valyuta müqavilələri						
Svoplar – yerli	121,632	46	-	-	-	-
Cəmi törəmə aktivlər		46	-		-	-

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Digər aktivlər və öhdəliklər (davamı)

Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər potensial öhdəliklər və təəhhüdlər üzrə yaradılmış ehtiyatlar aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Kreditlə bağlı təəhhüdlər	12,734	19,541
İcra zəmanətləri	1,971	1,838
Kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə kredit zərəri üçün ehtiyat və digər potensial öhdəliklər və təəhhüdlər üzrə ehtiyat	14,705	21,379

12. Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər

31 dekabr tarixinə Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Rezident bankların və digər maliyyə təşkilatların müddətli depozitləri	310,285	2,553
Rezident bankların müxbir hesabları	85,641	32,496
Qeyri-rezident bankların müxbir hesabları	39,924	40,520
REPO müqavilələri üzrə kreditor borcları	45,062	-
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	480,912	75,569

31 dekabr 2023-cü il tarixinə ümumi məbləği 26,080 min AZN olan DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları (31 dekabr 2022-ci il: sıfır) və 19,210 min AZN məbləğində amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları (31 dekabr 2022-ci il: sıfır) banklar və digər maliyyə institutları ilə repo müqavilələri üzrə girov qoyulmuşdur.

13. Müştəri hesabları

31 dekabr tarixinə Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Hüquqi şəxslər		
- Cari/hesablaşma hesabları	6,444,001	8,738,802
- Müddətli depozitlər	1,120,186	231,367
- Məhdudlaşdırılmış müştəri depozitləri	407,307	287,378
Cəmi hüquqi şəxslər	7,971,494	9,257,547
Fiziki şəxslər		
- Cari/hesablaşma hesabları	1,444,729	1,206,697
- Müddətli depozitlər	741,034	705,597
- Məhdudsiyyət qoyulmuş müştəri depozitləri	-	209
Cəmi fiziki şəxslər	2,185,763	1,912,503
Cəmi müştəri hesabları	10,157,257	11,170,050

31 dekabr 2023-cü il tarixinə, müştəri hesablarına on (31 dekabr 2022-ci il: on) ən iri müştəri üzrə cəmi müştəri portfelinin 44%-ni təşkil edən 4,520,753 min AZN məbləğində qalıqlar daxil olmuşdur (31 dekabr 2022-ci il: cəmi müştəri portfelinin 56%-ni təşkil edən 6,280,650 min AZN məbləğində).

31 dekabr 2023-cü il tarixinə, müştəri hesablarına Bankda akkreditiv və zəmanət məktubları üzrə blok edilmiş 407,307 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 287,378 min AZN) məbləğində qalıqlar daxil olmuşdur.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

13. Müştəri hesabları (davamı)

31 dekabr tarixinə Müştəri hesablarının iqtisadi sektorlar üzrə təhlili aşağıda təqdim olunur:

	2023	2022
İqtisadi sahə/müştəri növü üzrə təhlil		
Dövlətlə bağlı müəssisələr	6,377,947	7,954,328
Fiziki şəxslər	2,185,763	1,912,503
Ticarət və xidmət	860,988	803,722
Tikinti	194,546	106,310
Nəqliyyat və rabitə	143,835	164,949
İstehsal	121,097	37,550
Enerji	98,069	94,269
İctimai təşkilatlar	59,918	37,377
Digər	115,094	59,042
Müştəri hesabları	10,157,257	11,170,050

14. Digər borc öhdəlikləri

31 dekabr tarixinə digər borc öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
ARMB-dən müddətli borc öhdəlikləri	-	77,676
Sahibkarlığın İnkişafı Fondu və İpoteka Fondu (Azərbaycan Respublikası)	214,519	151,349
Digər borc öhdəlikləri	214,519	229,025

15. Buraxılmış borc qiymətli kağızları

31 dekabr tarixinə borc öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Avrobondlar	484,758	483,939
Yerli istiqrazlar	12,210	20,107
Depozit sertifikatları	-	1,364
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	496,968	505,410

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bank, 2017-ci ilin sentyabrında buraxılmış, müddəti 2024-cü ilin sentyabr ayında başa çatan illik 3.5% kupon dərəcəsi ilə bir sinif avrobondlara sahib idi. Bank bu avrobondlarla bağlı müəyyən qeyri-maliyyə şərtlərinə əməl etməyə borcludur. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bank bu şərtlərə əməl etmişdir.

2022-ci ilin iyun ayında Bank kupon dərəcəsi illik 6% təşkil edən və müddəti 2024-cü ilin iyun ayınadək olan, ümumi nominal dəyəri 20,000 min AZN olan istiqrazlar buraxmışdır. 2023-cü ildə Bank 8,000 min AZN məbləğində nağd ödənişlə istiqrazları geri almışdır.

2023-cü ildə Bank 12,145 min AZN (2022-ci il: 262,936 min AZN) nağd ödənişlə avrobondları geri almışdır ki, bunun nəticəsində 199 min AZN (2022-ci il: 11,085 min AZN) məbləğində zərər tanınmışdır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

16. Vergilər

31 dekabr tarixinə Təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>Mənfəət və ya Digər ümumi</i>		<i>gəlirdə</i>	<i>2022</i>	<i>2021</i>
	<i>zərərdə</i>	<i>tanınmış</i>			
	<i>2023</i>	<i>təxirə</i>	<i>təxirə</i>		
		<i>salınmış</i>	<i>salınmış</i>		
		<i>vergi</i>	<i>vergi</i>		
Aşağıdakılar üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri/(öhdəlikləri):					
Banklardan alınacaq məbləğlər və müştərilərə verilmiş kreditlər	(41,930)	(16,853)	-	(25,077)	(19,141)
İnvestisiya qiymətli kağızları	(17,173)	1,172	(7,588)	(10,757)	(23,032)
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər	(5,595)	(3,307)	(982)	(1,306)	1,734
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	(2,013)	2,721	-	(4,734)	(10,529)
Digər aktivlər	479	(1,849)	-	2,328	5,293
Digər öhdəliklər	19,453	10,329	-	9,124	(20,027)
Digər	(1,179)	(887)	-	(292)	(475)
Xalis təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(47,958)	(8,674)	(8,570)	(30,714)	(66,177)

Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli standartlara uyğun mənfəət vergisi dərəcələrindən fərqlənir. Yerli standartlara uyğun dərəcələr əsasında mənfəət vergisi xərcinin faktiki xərclərlə üzləşdirilməsi aşağıda təqdim olunur:

	<i>2023</i>	<i>2022</i>
Vergidən əvvəl mənfəət	447,741	364,900
Yerli standartlara uyğun mənfəət vergi dərəcəsi (20%) ilə vergi xərci	(89,548)	(72,980)
Daimi fərqlərin vergiyə təsiri	(1,649)	(2,112)
Törəmə müəssisənin dividendi üzrə ÖMV	2,280	2,188
Digər	(425)	(2,406)
Mənfəət vergisi xərci	(89,342)	(75,310)
Cari mənfəət vergisi xərci	(80,668)	(96,754)
Mənfəət və ya zərərdə tanınmış təxirə salınmış vergi (xərci)/faydası	(8,674)	21,444
Mənfəət vergisi xərci	(89,342)	(75,310)
Təxirə salınmış vergi aktivləri/(öhdəlikləri)	2023	2022
1 yanvarda təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(30,714)	(66,177)
Mənfəət və ya zərərdə tanınmış təxirə salınmış mənfəət vergisi qalıqlarında dəyişiklik	(8,674)	21,444
Digər ümumi gəlirdə tanınmış təxirə salınmış mənfəət vergisində dəyişiklik	(8,570)	14,019
31 dekabrda təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	(47,958)	(30,714)
Xalis təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(47,958)	(30,714)

17. Kapital

31 dekabr tarixinə Bankın səhm kapitalı aşağıda göstərilən səhmlərdən ibarətdir:

<i>Adi səhmlər (nominal dəyər 0.27 AZN)</i>	<i>Ödənilmiş</i>	<i>Səhm</i>
	<i>səhmlərin sayı</i>	<i>kapitalı</i>
	<i>(min ədədlə)</i>	
1 yanvar 2022-ci il	4,597,359	1,241,287
Səhmlərin ləğvi	(57,922)	(15,639)
31 dekabr 2022-ci il	4,539,437	1,225,648
31 dekabr 2023-cü il	4,539,437	1,225,648

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə bütün adi səhmlərin nominal dəyəri bir səhm üzrə 0.27 AZN təşkil etmişdir və onların hamısı eyni dərəcəlidir. Hər səhm 1 səs hüququ verir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

17. Kapital (davamı)

3 iyul 2023-cü il tarixində Səhmdarların İllik Ümumi Yığıncağının qərarı ilə Bank 156,600 min AZN (2022-ci il: 125,000 min AZN) məbləğində dividend elan etmişdir. Bir səhm üzrə dividend 0.04 AZN (2022-ci il: 0.03 AZN) təşkil edir.

Dividend hərəkətinə daxildir:

	2023	2022
1 yanvar tarixində Səhmdarlara ödəniləcək dividend	287	5,347
Elan edilmiş dividend	156,600	125,000
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlərlə əvəzləşdirilən dividend (Qeyd 18)	(324)	(258)
Əvvəllər elan edilmiş dividendlərin ləğvi	-	(4,875)
Ödənilmiş dividend	(156,505)	(124,713)
Digər dəyişikliklər	-	(214)
31 dekabr tarixində Səhmdarlara ödəniləcək dividend	58	287

Binalar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı

Əmlak və avadanlıq üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı binaların ədalətli dəyərində artımların və əvvəllər digər ümumi gəlir vasitəsilə kapitalda tanınmış eyni aktiv üzrə artıma aid olan azalmaların qeydə alınması üçün istifadə edilir.

Bölüşdürülməmiş mənfəət və digər ehtiyatlar

Bölüşdürülməmiş mənfəət və digər ehtiyatlara səhmdar qismində çıxış edən səhmdarlarla əməliyyatların nəticələrini əks etdirir. Bankın aktivlərinin keyfiyyətinin davamlı olaraq azalması, problemlı kreditlərin artması və likvidlik mövqeyinin pisləşməsi ilə yaşanan mürəkkəb iqtisadi şəraitdə Azərbaycan Hökuməti Bankın kapital mövqeyinin və aktivlərin keyfiyyətinin gücləndirilməsi istiqamətində bir sıra addımlar atmışdır. Bu tədbirlərin bir hissəsi olaraq, 2015-2019-cu illər ərzində Bankın müəyyən problemlı aktivləri bir neçə mərhələdə "Aqrarkredit" QSC-yə köçürülmüşdür. Problemlı aktivlərin köçürülməsi köçürmə zamanı razılaşdırılmış məbləğdə baş vermişdir. "Aqrarkredit" QSC üzərində də nəzarət Maliyyə Nazirliyinə məxsus olduğundan "Aqrarkredit" QSC-dən aktivlərin xalis balans dəyərindən artıq alınmış hər hansı məbləğlər Bankın əlavə ödənilmiş kapitalı kimi tanınmışdır.

Səhm üzrə mənfəət

Bir səhm üzrə əsas və azaldılmış zərərin hesablanması istifadə olunan səhmlər üzrə gəlir/zərər və hesablanmış orta say aşağıda göstərilir:

	2023	2022
Bankın səhmdarlarına aid edilən dövr üçün xalis mənfəət	358,399	289,590
Emissiyada olan adi səhmlərin hesablanmış orta sayı (ləğv olunmuş səhmlər çıxılmaqla)	4,539,437	4,539,437
Səhm üzrə mənfəət – əsas və azaldılmış (AZN)	0.08	0.06

Bankın azaldan potensialı adi səhmləri yoxdur, buna görə də hər səhmə düşən azaldılmış mənfəət hər səhmə düşən adi mənfəətə bərabərdir.

18. "Aqrarkredit" QSC ilə hesablaşmalar

2015-2019-cu illər ərzində Azərbaycan Hökuməti Bankın kapital mövqeyinin və aktivlərin keyfiyyətinin gücləndirilməsi istiqamətində bir sıra addımlar atmışdır. Bankın aktivlərinin restrukturizasiyası nəticəsində Bank problemlı aktivlərin köçürülməsi qarşılığında "Aqrarkredit" QSC-nin veksellerini almışdır. 2017-ci ildə "Aqrarkredit" QSC-dən cəlb olunan adi veksellərin dəyəri köçürülmüş müvafiq problemlı aktivlərin ümumi nominal dəyərindən çox olmuş, bunun üçün fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda "Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğ tanınmış və müəyyən zəmanət və akkreditivlər üzrə defollara qarşı təminat kimi saxlanılmışdır (Qeyd 19).

2022-ci il ərzində Bank 30 iyun 2022-ci il tarixində dividendlərin elan edilməsi nəticəsində Dövlət Büdcəsinə ödənilməli 258 min AZN məbləğində dividendi "Aqrarkredit" QSC-dən alınmış adi veksellərlə əvəzləşdirmişdir. Elan edilmiş dividendlərin qalan hissəsi 2022-ci il ərzində səhmdarlara nağd şəkildə ödənilmişdir, çünki "Aqrarkredit" QSC Banka 91,412 min AZN məbləğində adi veksellərinin müəyyən hissəsini nağd şəkildə ödəmişdir.

2023-cü il ərzində Bank 3 iyul 2023-cü ildə bəyan edilmiş dividendlərdən irəli gələrək "Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək 324 min AZN məbləğində dividendləri veksəl bəyannaməsi ilə "Aqrarkredit" QSC-dən alınan notlarla əvəzləşdirmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə "Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq və "Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər, müvafiq olaraq, 296,462 min AZN və 61,950 min AZN təşkil etmişdir (31 dekabr 2022-ci il: 384,959 min AZN və 63,030 min AZN).

31 dekabr 2023-cü il tarixinə "Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlərlə bağlı GKZ 1,560 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 1,985 min AZN) təşkil etmişdir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər

Əməliyyat mühiti

Bank əməliyyatlarının hamısını Azərbaycan Respublikasında həyata keçirir. Azərbaycan iqtisadiyyatı karbohidrogen qiymətlərinə xüsusilə həssasdır. Lakin, son illər ərzində Azərbaycan hökuməti daha balanslaşdırılmış iqtisadiyyata keçidi sürətləndirmək və hazırda ölkənin ÜDM-nun demək olar ki yarısını təmin edən karbohidrogenlər sektorundan asılılığı azaltmaq üçün böyük iqtisadi və sosial islahatlara başlamışdır.

İqtisadi göstəricilər

2022-ci ildə Azərbaycanın ÜDM-i neft və qeyri-neft sektorunda güclü artım hesabına 4,6% artmışdır. Bu, əsasən, karbohidrogenlərin yüksək global qiymətləri ixrac gəlirlərini artırdığı üçün xarici valyuta daxilolmalarının artması ilə bağlıdır. Bu amillər nəticəsində artan pul kütləsi 2023-cü il ərzində bank sektorunda izafi likvidliyə və rekord yüksək mənfəətə gətirib çıxarmış, eyni zamanda defolt dərəcələrinin əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına səbəb olmuşdur.

2022-ci ilin ikinci yarısında və 2023-cü ilin böyük hissəsində global karbohidrogen qiymətlərində azalma müşahidə olunmuş, 2023-cü ilin sentyabr-oktyabr dövründə isə bir qədər yüksəlmişdir. Ölkənin ÜDM-i 2023-cü ildə cəmi 1,8% artmışdır.

2022-ci və 2023-cü illərdə yüksək orta karbohidrogen qiymətləri yerli valyutaya əlavə sabitlik gətirmişdir.

Monetar siyasət

2022-ci və 2023-cü illər ərzində ARMB bank sektorunda inflyasiya və likvidlik səviyyələrinə operativ reaksiya vermək üçün yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsinə və məcburi ehtiyat tələblərinə fəal şəkildə nəzarət etmişdir. Yüksək inflyasiyanın qeydə alındığı 2022-ci ildə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi 7,5%-dən 8,25%-ə yüksəldilmişdir. Bununla belə, 2023-cü il ərzində inflyasiya əvvəlki ildəki 13,9%-dən 2023-cü ilin sonunda 8,8%-ə kimi xeyli azalmışdır. ARMB 31 dekabr 2023-cü il tarixinə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsinə 8,00%-ə endirmişdir. Bunun əksinə olaraq, 2023-cü ildə bank sektorunda izafi likvidliyin əhəmiyyətli dərəcədə artmasına cavab olaraq ARMB-nin məcburi ehtiyat normaları sərtləşdirilmişdir.

2022-ci və 2023-cü illər ərzində ARMB bütün dövr ərzində 1 ABŞ dolları üçün 1,7000 AZN səviyyəsində sabit qalan Azərbaycan manatının sabitliyini qorumağa davam etmişdir.

Kredit reytingi dəyərləndirilməsi

2023-cü il ərzində global reyting agentlikləri Azərbaycan hökumətinin kredit reytingini "Ba1" səviyyəsində qiymətləndirmişlər. Qiymətləndirmə son illərdə daha uğurlu fiskal idarəetmə və post pandemiya dövrünə baxmayaraq gələcək şoklara tab gətirmək qabiliyyətinin artması ilə nəticələnən effektiv iqtisadi siyasətin təzahürüdür. İqtisadi canlanma və yüksək karbohidrogen qiymətləri şəraitində ehtiyatlı fiskal idarəetmə sayəsində büdcə göstəriciləri yüksək olaraq qalır və gözləniləndən daha sürətlə artır.

Rəhbərliyin cavabı

Bankın rəhbərliyi mövcud şəraitdə iqtisadi inkişafı izləyir və yaxın gələcəkdə Bankın fəaliyyətinin davamlılığını və inkişafını dəstəkləmək üçün zəruri hesab etdiyi qabaqleyici tədbirləri həyata keçirir. Bank cari likvidlik mövqeyini davamlı fəaliyyət göstərməsi üçün yetərli hesab edir. Bank likvidlik mövqeyini gündəlik olaraq izləyir.

Hüquqi məsələlər

Fəaliyyətin adi gedişində Banka qarşı məhkəmə iddiaları və şikayətlər irəli sürülür olur. Rəhbərlik hesab edir ki, bu cür hərəkətlər və şikayətlərdən irəli gələn son öhdəlik (əgər olarsa), Bankın maliyyə vəziyyətinə və ya gələcək əməliyyatlarının nəticələrinə ciddi mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Vergilər

Azərbaycanda vergi qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Bankın əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərh ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycanda son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyin şərh edilməsi və tətbiqi, habelə yoxlamalarda daha sərt mövqe tuta bilərlər. Nəticədə, vergi orqanları əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları gələcəkdə istənilən vaxtda irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarilə müvafiq orqanlar tərəfindən əhəmiyyətli əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanma bilər. Vergi yoxlamaları yoxlama ilindən əvvəlki üç maliyyə ili üzrə aparıla bilər. Son vergi yoxlaması 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatdıran ili əhatə etmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə rəhbərlik tərəfindən müvafiq qanunvericiliyin şərhli münasibdir və Bankın vergi, valyuta və gömrük mövqeləri qorunub saxlanılacaqdır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Sığorta**

Bank hazırda səhvlərdən və ya təhriflərdən irəli gələn öhdəliklərlə əlaqədar sığorta təminatı almamışdır.

ARMB əmsallarına uyğunlaşma

ARMB banklardan yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən prudensial əmsallara uyğunlaşmağı tələb edir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bank həmin tələbə əməl etmişdir.

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər

Bank tərəfindən müştərilərə zəmanətlərin və akkreditivlərin verilməsinin əsas məqsədi müştərilərə tələb olunduqda vəsaitlərin mövcudluğunu təmin etməkdir. Zəmanətlər və ehtiyat akkreditivləri müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə Bankın ödəmələr edəcəyini qəti təsdiq edən sənədlərdir. Sənədli akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri, Bankdan müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququnu üçüncü tərəfə verən, Bankın müştəri adından üzərinə götürdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcla müqayisədə daha aşağı risk daşıyır.

31 dekabr tarixinə Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	2023	2022
Zəmanətlər	818,834	798,817
Akkreditivlər	493,732	285,450
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	539,157	1,186,513
Çıxılsın: ehtiyat	(14,705)	(21,379)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	1,837,018	2,249,401
Verilmiş zəmanətlər və akkreditivlər üzrə girov kimi saxlanılan pul vəsaitləri	(409,687)	(291,776)
Zəmanətlər və akkreditivlər üzrə girov kimi saxlanılan "Aqrarkredit" QSC-dən alınmış pul vəsaitləri*	(61,950)	(63,030)

* Verilmiş zəmanət və akkreditivlərin yerinə yetirilməyəcəyi hallar üçün "Aqrarkredit" QSC adından Banka 61,950 min AZN məbləğində adi veksellər yerləşdirilmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

Maliyyə zəmanətləri	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü il üzrə GKZ	(9,420)	-	(799)	(10,219)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(2,860)	(14)	-	(2,874)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	4,696	-	799	5,495
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	-	-	-	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə - kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	53	(53)	-	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə - kredit üzrə dəyərsizləşmiş	-	-	-	-
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	1,304	40	-	1,344
<i>Mənfəət və ya zərərdə Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər dəyərsizləşmənin (ehtiyatı)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>	-	-	-	-
Maliyyə zəmanətləri üzrə ödənişlər	-	-	-	-
31 dekabr 2023-cü il	(6,227)	(27)	-	(6,254)
Akkreditivlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü il üzrə GKZ	(39)	-	-	(39)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(344)	-	-	(344)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	30	-	-	30
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	9	-	-	9
31 dekabr 2023-cü il	(344)	-	-	(344)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər (davamı)**

<i>İstifadə edilməmiş kredit öhdəlikləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il üzrə GKZ	(6,468)	(190)	(2,625)	(9,283)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(3,158)	-	-	(3,158)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	4,486	265	2,053	6,804
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(250)	57	193	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	12	(24)	12	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	11	(11)	-	-
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	199	(231)	(467)	(499)
31 dekabr 2023-cü il	(5,168)	(134)	(834)	(6,136)

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

<i>Maliyyə zəmanətləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il üzrə GKZ	(10,232)	(63)	(613)	(10,908)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(3,884)	-	(1,095)	(4,979)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	3,663	12	416	4,091
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(51)	51	-	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	-	-	-	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	143	-	(143)	-
GKZ-nin xalis yenidən qiymətləndirilməsi	941	-	(2,966)	(2,025)
<i>Mənfəət və ya zərərdə Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər dəyərsizləşmənin (ehtiyatı)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Maliyyə zəmanətləri üzrə ödənişlər	-	-	3,602	3,602
31 dekabr 2022-ci il	(9,420)	-	(799)	(10,219)

<i>Akkreditivlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci ildə GKZ	(99)	-	-	(99)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(39)	-	-	(39)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	99	-	-	99
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	-	-	-	-
31 dekabr 2022-ci il	(39)	-	-	(39)

<i>İstifadə edilməmiş kredit öhdəlikləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci ildə GKZ	(9,779)	(256)	(2,577)	(12,612)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(2,243)	(27)	(110)	(2,380)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	4,731	229	457	5,417
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(1,041)	135	906	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	43	(54)	11	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	66	25	(91)	-
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	1,755	(242)	(1,221)	292
31 dekabr 2022-ci il	(6,468)	(190)	(2,625)	(9,283)

Müvafiq GKZ-dəki dəyişikliklərə ən çox təsir göstərən amil olan kreditlə bağlı təəhhüdlərin ümumi məbləğində hərəkətlər əsasən, tanınması dayandırılmış və ya vaxtı bitmiş məbləğlərdən ibarətdir.

2023-cü il ərzində icra zəmanətləri və iddialar üzrə yaradılmış ehtiyatda dəyişikliklərin təhlili 20-ci Qeyddə təqdim edilir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə fərdi mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatda əks olunmuş maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
Amortizasiya edilmiş dəyərle kreditlər və debitor borcları	9	(14,976)	(824)	(6,730)	(22,530)
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	146	(93)	-	53
Amortizasiya edilmiş dəyərle borc qiymətli kağızları	8	(1,570)	-	-	(1,570)
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	8	1,492	(18)	-	1,474
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər		425	-	-	425
Faiz hesablanan maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərinin (xərci)/qaytarılması		(14,483)	(935)	(6,730)	(22,148)
Maliyyə zəmanətləri	19	3,193	(27)	799	3,965
Akkreditivlər	19	(305)	-	-	(305)
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	19	1,300	56	1,791	3,147
Kreditlə bağlı öhdəliklər		4,188	29	2,590	6,807
Digər maliyyə aktivləri	11	1,062	-	-	1,062
Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatın (yaradılması)/qaytarılması		5,250	29	2,590	7,869
Kredit zərəri üzrə qaytarılma/(xərc)		(9,233)	(906)	(4,140)	(14,279)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə fərdi mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatda əks olunmuş maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
Amortizasiya edilmiş dəyərle kreditlər və debitor borcları	9	5,462	(747)	(13,764)	(9,049)
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	(419)	-	-	(419)
Amortizasiya edilmiş dəyərle investisiya qiymətli kağızları	8	742	-	-	742
DÜGƏD ilə ölçülmüş borc qiymətli kağızları	8	(2,280)	(1,431)	-	(3,711)
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər		676	-	-	676
Faiz hesablanan maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri qaytarılması		4,181	(2,178)	(13,764)	(11,761)
Maliyyə zəmanətləri	19	812	63	(3,788)	(2,913)
Akkreditivlər	19	60	-	-	60
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	19	3,311	66	(48)	3,329
Kreditlə bağlı öhdəliklər		4,183	129	(3,836)	476
Digər maliyyə aktivləri	11	587	-	-	587
Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatın qaytarılması		4,770	129	(3,836)	1,063
Kredit zərəri üzrə xərc		8,951	(2,049)	(17,600)	(10,698)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə (davamı)

Qalıqlara təsir edən digər dəyərsizləşmənin qaytarılması aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>İcra zəmanətləri</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il	(3,493)	(3,493)
Qaytarılma	1,655	1,655
31 dekabr 2022-ci il	(1,838)	(1,838)
Qaytarılma	(133)	(133)
31 dekabr 2023-cü il	(1,971)	(1,971)

Kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ üçün ehtiyatlar və iddialar və icra zəmanətləri üçün ehtiyat qeyri-maliyyə öhdəliklərində qeydə alınır (Qeyd 11).

21. Haqq və komissiya gəliri və xərci

İl üzrə haqq və komissiya gəliri və xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>2023</i>	<i>2022</i>
Plastik kartlarla əməliyyatlar	99,105	63,964
Hesablaşma əməliyyatları	18,056	15,023
Zəmanətlər və akkreditivlərlə bağlı xidmətlər	11,674	11,118
Pul vəsaitləri ilə əməliyyatlar	5,962	5,739
Digər	4,600	3,191
Haqq və komissiya gəliri	139,397	99,035
Plastik kartlarla əməliyyatlar	(75,724)	(36,212)
Pul vəsaitləri ilə əməliyyatlar	(7,039)	(10,321)
Hesablaşma əməliyyatları	(4,414)	(4,460)
Digər	(14,165)	(8,428)
Haqq və komissiya xərci	(101,342)	(59,421)
Xalis haqq və komissiya gəliri	38,055	39,614

22. Əməliyyat xərcləri

İl üzrə əməliyyat xərcləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>2023</i>	<i>2022</i>
İşçilərlə bağlı xərclər	(167,547)	(131,004)
Bina və avadanlıqların və istifadə hüququ olan aktivlərin köhnəlməsi	(23,177)	(18,104)
Əmanətlərin sığortalıması fonduna ödənilən haqlar	(14,777)	(12,127)
Konsaltinq və digər peşəkar xidmətlər	(12,119)	(10,531)
Proqram təminatının və digər qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası	(9,740)	(11,432)
Reklam və marketinq xidmətləri	(9,494)	(6,317)
Proqram təminatı ilə bağlı xidmətlər	(8,393)	(6,395)
Hüquq iddialar	(6,700)	-
Kənardan cəlb edilən işçi qüvvəsi və mühafizə	(3,749)	(3,107)
Bina, əmlak və texniki xidmət	(3,132)	(3,363)
Gömrük rüsumları və mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	(2,746)	(2,964)
Dəftərxana, kitablar, çap etmə və digər təchizat	(1,877)	(2,283)
Rabitə	(1,794)	(1,826)
Kommunal xidmətlər	(1,673)	(1,412)
Sığorta xərci	(1,561)	(1,301)
Xeyriyyə və maliyyə yardımı	(1,000)	(28)
İcarə	(314)	(227)
Digər	(6,624)	(3,939)
Əməliyyat xərcləri	(276,417)	(216,360)

Fərdi maliyyə hesabatlarının əhatə etdiyi il ərzində bütün EY firmaları tərəfindən xidmətlərin göstərilməsi üçün Bankdan alınan haqlar audit və qeyri-audit xidmətlərinə görə müvafiq olaraq 491,500 AZN və 285,078 AZN təşkil etmişdir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi

Ön söz

Öz fəaliyyətində Bank müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Bankın fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Bankın hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Bank kredit riski, likvidlik riski və bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riski öz növbəsində ticarət və qeyri-ticarət risklərinə bölünür. Bank əməliyyat risklərinə də məruz qalır.

Müstəqil riskə nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Bankın strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Müşahidə Şurası risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır, lakin risklərin idarə olunması və izlənməsi üçün məsuliyyəti ayrıca müstəqil orqanlar daşıyır.

Müşahidə Şurası

Müşahidə Şurası risklərin idarə olunmasına ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit Komitəsi

Audit Komitəsi auditin missiyası və strategiyasının təsis və tərtib edilməsinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və Daxili Auditin fəaliyyətinə nəzarət edir.

İdarə Heyəti

İdarə Heyəti Bankda ümumi risk prosesinə nəzarət etmək üçün məsuliyyət daşıyır.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və müvafiq risk qərarlarına idarə və nəzarət edir.

Risklərin idarə olunması

Risklərin idarə olunması departamenti müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Bankın xəzinədarlığı

Bankın xəzinədarlığı Bankın aktivlərinin və öhdəliklərinin idarə olunması, eləcə də ümumi maliyyə strukturu üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Bankın maliyyələşdirmə və likvidlik risklərinə görə məsuliyyət daşıyır.

Daxili Audit

Daxili audit funksiyası hər il Bankda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Bankın prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili Audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və nəticə və tövsiyələr haqqında Audit Komitəsinə hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabatlılıq sistemləri

Bankın riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellər keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Bank baş verməsi ehtimal edilməyən ağır hadisələr əslində baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Bankın müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanır. Belə limitlər Bankın biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Bankın qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Bank bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və ölçür.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Ön söz (davamı)

Bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə yoxlanılır və işlənir. Bu məlumat izahlarla birlikdə İdarə Heyətinə, Risk Komitəsinə və hər bir bölmənin rəhbərinə təqdim edilir. Hesabata kredit riskinin ümumi həcmi haqqında məlumat, limitlərdən istisnalar və likvidlik əmsalları daxil edilir. Hər ay sənaye sahəsi, müştəri və coğrafi risklər haqqında hesabat təqdim edilir. Rəhbərlik hər rüb kredit zərərləri üçün ehtiyat yaratmaq zərurətini müəyyən edir. Müşahidə Şurası rübdə bir dəfə risklər haqqında ətraflı hesabat alır, həmin hesabatda isə Bankın risklərini qiymətləndirmək və müvafiq qərarlar qəbul etmək üçün bütün zəruri məlumat açıqlanır.

Bankın daxilində bütün səviyyələrdə, xüsusi uyğunlaşdırılmış risk hesabatları hazırlanır və bütün biznes şöbələrinin geniş, lazımi və yenilənmiş məlumatlara təmin edilməsi üçün onlara paylanılır.

Bazar limitlərinin və likvidliyin istifadə edilməsi və digər risk inkişafı barədə İdarə Heyətinə və Bankın digər aidiyyəti işçilərinə gündəlik brifinqlər verilir.

Risklərin idarə edilməsi strukturu

Risklərin azaldılması

Bank kredit risklərini azaltmaq üçün girovdan fəal istifadə edir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Bu tip risklərdə yaranma səbəbləri, biznes tərəfdaşlarının eyni və ya oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olmasından, iş növünün eyni coğrafi regionda yer almasından, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olan, iqtisadi və siyasi şərtlərdən asılı olan və bu səbəbdən müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin pozulma ehtimalını artıran risklər nəzərdə tutulur. Konsentrasiyalar Bankın fəaliyyətinin xüsusi sənayelərə təsir göstərən hadisələrə nisbi həssaslığını göstərir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşmək üçün, Bankın siyasət və prosedurlarına müxtəlif xüsusiyyətlərə malik portfəllərin idarə edilməsi qaydaları daxil edilir. Müəyyən edilmiş kredit və müştəri depozitləri üzrə risk konsentrasiyası müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

Kredit riski

Kredit riski – Bankın sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşları müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmədikləri üçün Bankın zərər çəkməsi riskidir. Bank kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bank qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitorinq etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

Bank kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən olunması təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər hər bir tərəfdaşa risk reytingini təyin edən kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Kredit keyfiyyətinin müntəzəm qaydada yenidən baxılması prosesi Banka məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək və lazımi tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Bankın müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Bank tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yarana bilər. Müştərilər bu ödənişləri Banka akkreditivin şərtləri əsasında qaytarırlar. Onlar Bankı kredit risklərinə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentlər, o cümlədən törəmə alətlər üçün məruz qala biləcəyi maksimal kredit riski, qarşılıqlı əvəzləşdirmə haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə əks etdirilir.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə qeydə alınanda balans dəyəri dəyərlərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana biləcək maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi

Bank EFD-yə yaxınlaşmaqla diskont edilmiş, gözlənilən pul vəsaitlərinin çatışmazlığını ölçmək üçün GKZ-ni bir neçə ehtimalla ölçülmüş ssenari əsasında hesablayır. Pul vəsaitlərinin çatışmazlığı müqaviləyə uyğun olaraq Banka ödəniləcək pul vəsaitləri ilə Bankın əldə etməyi ehtimal etdiyi pul vəsaitləri arasındakı fərkdir. GKZ hesablamalarının mexanizmi aşağıda təsvir olunur və əsas elementləri aşağıdakılardır:

DE	Defolt ehtimalı müəyyən vaxt civarında defoltun mümkünlüyünün qiymətləndirilməsidir. Defolt, təhlil edilən müddət ərzində müəyyən anda yalnız müvafiq vəsait daha əvvəl uçotdan çıxarılmamış və hələ də portfelə daxil olanda yaranabilir.
DHRH	Defolt halında riskin həcmi, müqavilədə nəzərdə tutulub-tutulmamasından asılı olmayaraq, əsas və faiz məbləğlərinin qaytarılması, kredit öhdəliyi üzrə gözlənilən vəsaitlərin istifadəsi və yerinə yetirilməmiş ödənişlər üzrə hesablanmış faiz də daxil olmaqla hesabat tarixindən sonra risk həcmində gözlənilən dəyişikliyi nəzərə almaqla gələcək defolt tarixində risk həcmində qiymətləndirilməsidir.
DHZ	Defolt halında zərər müəyyən zaman defolt yarananda əmələ gələn zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniləcək pul vəsaitləri ilə kreditörün əldə etməyi gözlədiyi (o cümlədən hər hansı girovun realizasiyasından) pul vəsaitləri arasındakı fərqə əsaslanır. Bu, adətən DHZ faizi kimi ifadə edilir.

GKZ üzrə ehtiyat aktivin müddəti ərzində, yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə (aktivin müddəti ərzində gözlənilən kredit zərəri və ya AMəGKZ) əsaslanır. Lakin əmələ gəldiyi andan kredit riskində əhəmiyyətli artım olmadığı hallarda ehtiyat 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (12aGKZ) əsaslanır. 12aGKZ hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində maliyyə aləti ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməməsindən irəli gələn GKZ-dən ibarət AMəGKZ-nin bir hissəsidir. Həm AMəGKZ, həm də 12aGKZ maliyyə alətinin müvafiq portfelinin xüsusiyyətindən asılı olaraq ya fərdi, ya da məcmu əsasla hesablanır.

Bank hər hesabat dövrünün sonunda, maliyyə alətinin qalan müddəti üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi (defolt) riskindəki dəyişiklikləri nəzərdən keçirməklə, maliyyə aləti üzrə kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli artımının qiymətləndirilməsi siyasətini müəyyən etmişdir. Yuxarıdakı prosesə əsaslanaraq, Bank kreditləri Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD üzrə aşağıdakı kimi qruplaşdırır:

Mərhələ 1:	Kreditlər ilk dəfə tanınanda, Bank ehtiyatı 12aGKZ əsasında tanıyır. Mərhələ 1-in kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 2-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 2:	Kredit verildiyi andan etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artanda Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır. Mərhələ 2 kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 3-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 3:	Kredit üzrə dəyərsizləşmiş hesab olunan kreditlər. Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır.
AYKD:	Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) ilkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləridir. AYKD aktivləri ilkin tanınmada ədalətli dəyərlə qeydə alınır və faiz gəliri sonradan krediti nəzərə almaqla düzəliş edilmiş EFD əsasında tanınır. GKZ yalnız gözlənilən kredit zərərlərində sonradan dəyişiklik baş verəndə tanınır və ya ləğv edilir.

Defoltun tərfi və bərpa olunma

Borcalan müqavilə üzrə ödənişlərini 90 gün gecikdirərsə, Bank maliyyə alətinin defolt olduğunu və buna görə də GKZ hesablamaları üçün Mərhələ 3-ə (kredit üzrə dəyərsizləşmiş) aid olduğunu hesab edir. Gün ərzində tələb olunan ödənişlər fərdi müqavilələrdə göstəriləyi kimi iş gününün bağlanması qədər ödənilməyəndə Bank banklardan alınacaq məbləğlərin defolta uğramasını hesab edir və dərhal tədbirlər görür.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Müştərinin defolt vəziyyətində olub-olmamasının keyfiyyət baxımından qiymətləndirilməsi çərçivəsində Bank ödənişin aparılmayacağını göstərə bilən bir sıra halları da nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələr baş verdikdə, Bank hadisənin müştərinin defolta uğramış kimi hesab edilməsi və bu səbəbdən GKZ-nin hesablanması üçün Mərhələ 3 kimi qiymətləndirilməsi ilə nəticələnməsi və ya Mərhələ 2-nin məqsədəuyğun olmasını diqqətlə nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələrə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Defolta uğramış və kredit üzrə dəyərsizləşmiş aktivlər:
 - ▶ Müqavilədə qeyd edilən tarixdən 90 gündən artıq gecikmə ilə əsas məbləğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödənişlə kreditlər;
 - ▶ Əhəmiyyətli xalis cari dəyər (XCD) itkisi ilə restruktuzasiya olunmuş kreditlər;
 - ▶ Rəhbərlik tərəfindən vaxtı keçmiş hesab olunan istənilən kreditlər.
- ▶ Borcalanın müflisləşməsi, ödəniş qabiliyyətinin olmaması və ya oxşar şəraitdə olacağı/olduğu barədə məlumatın mövcud olması;
- ▶ Eyni borcalanın digər maliyyə alətləri üzrə defoltun mövcud olması;
- ▶ Xarici reyting qiymətləndirməsinə əsasən defoltun mövcud olması.

Ən azı 6 ardıcıl ay ərzində defolt meyarlarından heç birinin qarşılanmadığı zaman maliyyə alətinin "bərpa olunmuş" hesab edilməsi və nəticədə Mərhələ 3-dən çıxarılaraq yenidən təsnifləşdirilməsi Bankın siyasəti çərçivəsindədir. Bərpa olunmadan sonra aktivin Mərhələ 2 və ya Mərhələ 1 kimi təsnifləşdirilməsi barədə qərar bərpa olunma zamanı yenilənmiş kredit dərəcəsi və onun ilkin tanınma ilə müqayisədə kredit riskində əhəmiyyətli artımın göstəricisi olub-olmamasından asılıdır.

DE-nin qiymətləndirilməsi prosesi

Bank ümumi qiymətləndirmə üçün yeni skoring modeli yaradıb. Kredit portfelində hər bir borcalana bir illik defolt ehtimalı qiyməti verən daxili skoring modelinə uyğun qiymət təyin edilir. Ömürlük defolt ehtimalı miqrasiya matrisaları yanaşması ilə hesablanır. Skoring modeli borc məbləğindən və müştərinin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq müxtəlif risk səviyyələri müəyyən edir və hər bir müqavilə üzrə cəmi qiymət portfel vahidinin maliyyə keyfiyyətinin hər bir xüsusiyyəti üzrə verilmiş orta çəki qiyməti əsasında hesablanır. Makroiqtisadi faktorların defolt ehtimalı üzərində təsirini hesablamaq üçün ehtimalların makroiqtisadi faktorlara həssaslığı statistik regressiya modeli ilə hesablanır. Praktiki baxımdan mümkün olduqda, defolt ehtimalı hesablamalarına gələcək yönümlü makroiqtisadi məlumatlar daxil edilir və hər bir dərəcə üçün 9 sayılı MHBS-ya uyğun riskin mərhələli təsnifləşdirilməsini özündə birləşdirən DE-lər təyin edilir. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şəkildə təkrar olunur.

Xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətlər

Bankın xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətləri və qarşı tərəfləri maliyyə xidmətləri üzrə təşkilatlar, banklar, broker-dilər, mübadilə məntəqələri və klirinq-hesablaşma mərkəzlərindən ibarətdir. Bu münasibətlər üçün Bank maliyyə məlumatları və digər xarici məlumat (məs. xarici reytinglər) kimi ictimaiyyət üçün açıq olan məlumatı təhlil edir və yuxarıdakı cədvəldə göstəriləni kimi daxili reyting təyin edir.

İstehlak və ipoteka kreditləri

İstehlak kreditlərinə təminatlı fərdi kreditlər, kredit kartları və overdraftlar daxildir. Bu məhsullar, həmçinin ipoteka kreditləri və daha sadə kiçik biznes kreditləri əsasən borc yükünün gəlirə nisbəti və ödənişin gəlirə nisbəti əmsallarına əsaslanan avtomatlaşdırılmış qiymətləndirmə aləti ilə qiymətləndirilir. Modellərə digər əsas girişlər isə neftin qiyməti, mübadilə məzənnəsi, ÜDM-in artım dərəcələri, işsizlik dərəcəsi və s. ibarətdir.

Korporativ və kiçik biznesin kreditləşməsi

Eyni yanaşma və giriş məlumatları istehlak kreditlərində olduğu kimi korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün də tətbiq olunur. Bankın maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli korporativ kreditlər üçün borcalanlar Bankın ixtisaslaşdırılmış kredit riski işçiləri tərəfindən qiymətləndirilir.

Defolt halında risklərin həcmi

Defolt halında risklərin həcmi (DHRH) dəyərsizləşmənin hesablanmasına məruz qalan və həm müştərinin defolta yaxınlaşdıqda risk həcminin artırılması qabiliyyəti, həm də potensial əvvəlcədən ödəmələrə ünvanlanan maliyyə alətlərinin ümumi balans dəyərindən ibarətdir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Defolt halında zərər

Kredit riskinin qiymətləndirilməsi müəyyən DHZ dərəcəsi ilə nəticələnən standartlaşdırılmış DHZ-nin qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır. Bu DHZ dərəcələri hər hansı saxlanılan girovdan bərpa olunması və ya realizə edilməsi gözlənilən məbləğlə müqayisədə gözlənilən DHRH-ni nəzərə alır. Bərpa dərəcəsi əvvəlki bərpa proseslərinin analizi əsasında qiymətləndirilir.

Bank gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin qiymətləndirilməsinə uyğun olan əsas parametrlərə əsaslanaraq pərakəndə kreditləşmə məhsullarını daha kiçik oxşar portfeller üzrə seqmentləşdirir. Tətbiq edilən məlumatlar əvvəlki dövrlər üzrə toplanmış zərər haqqında məlumatlara əsaslanır və daha geniş əməliyyat xüsusiyyətlərinin toplusunu (məsələn, məhsulun növü, geniş girov çeşidi və s.) və borcalanın xüsusiyyətlərini əhatə edir.

Uyğun olduqda, maliyyə alətlərinin hər bir qrupu üçün 9 sayılı MHBS üzrə DHZ-i müəyyən etmək məqsədilə son məlumat və proqnoz məlumatı istifadə edilir. Proqnoz məlumatlarının qiymətləndirilməsi zamanı, gözlənti müxtəlif ssenarilərə əsaslanır.

DHZ dərəcələri hər bir aktiv sinfinin Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD seqmenti üçün qiymətləndirilir. DHZ dərəcələri üçün giriş məlumatlar dəyərləndirir və mümkün olduğu təqdirdə son bərpaların əvvəlki dövrlər üzrə testi yolu ilə tənzimləyir. Bunlar uyğun olaraq hər bir iqtisadi ssenariyə görə təkrarlanır.

Kredit riskində əhəmiyyətli artım

Bank GKZ-yə məruz qalan aktivlərə davamlı şəkildə nəzarət edir. Alətin və ya alətlər portfelinin 12aGKZ və ya AMəGKZ-yə məruz qalıb-qalmamasını müəyyən etmək üçün Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirir.

Müştərinin/obyektin gözləmə siyahısına daxil edilməsi və ya kredit hadisəsi səbəbindən hesabın restrukturizasiya olunması kimi aktiv üzrə kredit riskinin əhəmiyyətli artmasını izləmək üçün Bank həmçinin ikinci dərəcəli keyfiyyət metodunu tətbiq edir. Bəzi hallarda, Bank həmçinin yuxarıdakı "Defoltun tərifi" bölməsində izah edilən hadisələri defoltun əksi kimi kredit riskində əhəmiyyətli artım olaraq nəzərə ala bilər. Kredit dərəcələrində dəyişikliyə baxmayaraq, müqavilə üzrə ödənişlərdə 30 gündən artıq gecikmə olarsa, kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artmış hesab olunur.

Eyni aktivlər qrupu üçün GKZ-ləri məcmu şəkildə qiymətləndirdikdə, Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirmək üçün eyni prinsiplərdən istifadə edir.

Məcmu əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin qruplaşdırılması

Aşağıdakı amillərdən asılı olaraq, Bank GKZ-ləri məcmu və ya fərdi əsasla hesablayır.

Bankın GKZ-ni fərdi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Maliyyə aktivlərin sinfindən asılı olmayaraq, bütün əhəmiyyətli Mərhələ 3 aktivləri;
- ▶ Xəzinədarlıq və banklararası münasibətlər (banklardan alınacaq məbləğlər, pul ekvivalentləri, amortizasiya hesablanmış dəyərlər və ya DÜGƏD-lə ölçülmüş borc investisiya qiymətli kağızları).

Bankın GKZ-ni məcmu əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Bankın kiçik biznes kreditlərin daha kiçik və ümumi balansları;
- ▶ Mərhələ 1 və Mərhələ 2 pərakəndə ipoteka kreditləri, istehlak kreditləri və korporativ kreditlər portfeli.

Bank kreditlərin daxili və xarici xüsusiyyətlərinin birləşdirilməsi yolu ilə bu məbləğləri daha kiçik oxşar portfellerdə – məsələn, gecikmə səbəti və məhsul növü – qruplaşdırır.

Proqnoz məlumatı və müxtəlif iqtisadi ssenarilər

GKZ modellərində, Bank iqtisadi giriş məlumatları kimi aşağıda göstərilən proqnoz məlumatlarının geniş diapazonuna əsaslanır:

- ▶ Neftin qiyməti;
- ▶ ÜDM-in illik artım dərəcələri;
- ▶ İşsizlik dərəcəsi;
- ▶ Mübadilə məzənnələri;
- ▶ İstehlakçı Qiymət İndeksinin illik artımı.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

GKZ-lərin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatları və modellər fərdi maliyyə hesabatlarının tarixinə bazarın bütün amillərini əhatə etməyə bilər. Bunu əks etdirmək üçün, bu cür fərqlər əhəmiyyətli olduqda keyfiyyət düzəlişləri və ya təsnifat meyarları müvəqqəti düzəlişlər kimi edilir.

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Bankın daxili kredit reytingi dərəcələri aşağıdakı kimidir:

Müştərilərə verilmiş kreditlərin üçün DE əsasında daxili reyting dərəcələri	Maliyyə təşkilatları üçün S&P reytinglərinə əsaslanan daxili/xarici reytinglər	Daxili reytingin təsviri
0%-10%	BBB+ - B-	Standart
10%-50%	CCC+ - C	Qeyri-standart
50%-100%	D	Dəyersizləşmiş

DE korporativ müştərilərin daxili qiymətləndirməsinin əsası, S&P reytingi isə maliyyə təşkilatları üçün istifadə olunur.

Maliyyə alətləri AAA-dan A-ya qədər qiymətləndirildikdə və ya AZN ilə ifadə olunduqda və Azərbaycan hökuməti tərəfindən alınmalı olduqda (və ya Azərbaycan hökuməti tərəfindən zəmanət verildikdə) "Yüksək" daxili reyting dərəcəsinə aid edilir.

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Bankın yuxarıda göstərilən daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə Bankın kredit reytingi sistemində əsaslanaraq fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı sətirlərində aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın daxili kredit reytingi sistemi əsasında ümumi qalıqlar göstərilir:

	<i>Qeydlər</i>		<i>Yüksək reyting</i>	<i>Standart reyting</i>	<i>Qeyri-standart reyting</i>	<i>Dəyərsizləşmiş</i>	<i>Cəmi</i>
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	6	Mərhələ 1	1,739,812	357,965	-	-	2,097,777
Banklar və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	Mərhələ 1	1,510,612	38,865	23,440	-	1,572,917
		Mərhələ 3	-	-	-	1,659	1,659
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	Mərhələ 1	-	2,451,510	-	-	2,451,510
		Mərhələ 2	-	114	5,001	-	5,115
		Mərhələ 3	-	-	-	52,149	52,149
- Hüquqi şəxslər		AYKD	-	-	-	3,605	3,605
		Mərhələ 1	-	2,349,249	29,976	-	2,379,225
		Mərhələ 2	-	42	34,617	-	34,659
- Fiziki şəxslər		Mərhələ 3	-	-	-	114,314	114,314
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	8	Mərhələ 1	178,447	801,263	-	-	979,710
		Mərhələ 2	-	-	5,941	-	5,941
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülmüş investisiya qiymətli kağızları	8	Mərhələ 1	360,708	559,686	-	-	920,394
	8	Mərhələ 1	-	3,415	-	-	3,415
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	18	Mərhələ 1	296,462	-	-	-	296,462
	11	Mərhələ 1	63,139	84,377	508	-	148,024
Digər maliyyə aktivləri		Mərhələ 3	-	-	-	6,643	6,643
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	19	Mərhələ 1	-	533,152	523	-	533,675
		Mərhələ 2	-	-	937	-	937
		Mərhələ 3	-	-	-	4,545	4,545
Akkreditivlər	19	Mərhələ 1	139,750	353,982	-	-	493,732
İcra zəmanətləri	19	Mərhələ 1	4	271,970	7	-	271,981
	19	Mərhələ 1	3	545,663	326	-	545,992
Maliyyə zəmanətləri		Mərhələ 2	-	861	-	-	861
Cəmi			4,288,937	8,352,114	101,276	182,915	12,925,242

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın daxili kredit reytingi sistemi əsasında ümumi qalıqlar göstərilir:

	Qeydlər		Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyərsizləşmiş	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	6	Mərhələ 1	3,861,695	1,033,798	-	-	4,895,493
Banklar və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		Mərhələ 1	1,466,148	12,820	11,107	-	1,490,075
		Mərhələ 3	-	-	-	1,659	1,659
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	Mərhələ 1	6,675	1,558,456	570	-	1,565,701
		Mərhələ 2	-	899	20,657	-	21,556
- Hüquqi şəxslər		Mərhələ 3	-	-	-	49,299	49,299
		AYKD	-	-	-	3,041	3,041
- Fiziki şəxslər		Mərhələ 1	-	1,660,404	69,190	-	1,729,594
		Mərhələ 2	-	66	30,311	-	30,377
		Mərhələ 3	-	-	-	110,951	110,951
DÜĞƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	8	Mərhələ 1	1,657,920	800,190	5,835	-	2,463,945
		Mərhələ 2	-	-	5,367	-	5,367
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	8	Mərhələ 1	-	110,516	-	-	110,516
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	18	Mərhələ 1	384,959	-	-	-	384,959
Digər maliyyə aktivləri	11	Mərhələ 1	12,015	39,801	491	-	52,307
		Mərhələ 3	-	-	-	8,039	8,039
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	19	Mərhələ 1	490,000	683,899	1,384	-	1,175,283
		Mərhələ 2	-	1,458	1,527	-	2,985
		Mərhələ 3	-	-	-	8,245	8,245
İcra zəmanətləri	19	Mərhələ 1	15	236,900	27	-	236,942
Akkreditivlər	19	Mərhələ 1	215,512	69,938	-	-	285,450
Maliyyə zəmanətləri	19	Mərhələ 1	6,022	551,740	1,561	-	559,323
		Mərhələ 3	-	-	-	2,552	2,552
Cəmi			8,100,961	6,760,885	148,027	183,786	15,193,659

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Coğrafi cəmləşmə Bankın maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin yerləşdirildiyi yerdən asılıdır. 31 dekabr 2023-ci və 2022-ci il tarixlərinə Bankın maliyyə aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi cəmləşmə belədir:

	2023				2022			
	Azərbaycan	<i>iƏİT</i> <i>ölkələri</i>	<i>MDB və digər qeyri-iƏİT ölkələri</i>	<i>Cəmi</i>	Azərbaycan	<i>iƏİT</i> <i>ölkələri</i>	<i>MDB və digər qeyri-iƏİT ölkələri</i>	<i>Cəmi</i>
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,147,375	1,373,795	21,118	2,542,288	1,539,762	3,307,822	407,054	5,254,638
Mərkəzi banklarda məcburi pul qalıqları	1,823,366	-	-	1,823,366	470,112	-	-	470,112
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,545,981	25,100	-	1,571,081	1,473,037	11,446	3,703	1,488,186
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,825,831	154,255	26,901	2,006,987	1,260,297	1,381,645	17,464	2,659,406
Müştərilərə verilmiş kreditlər	4,859,139	-	-	4,859,139	3,348,064	-	-	3,348,064
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	294,902	-	-	294,902	382,974	-	-	382,974
Digər maliyyə aktivləri	133,881	13,524	-	147,405	39,807	12,215	-	52,022
Cəmi	11,630,475	1,566,674	48,019	13,245,168	8,514,053	4,713,128	428,221	13,655,402
Maliyyə öhdəlikləri								
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	436,253	1,498	43,161	480,912	35,067	549	39,953	75,569
Müştəri hesabları	9,781,159	37,859	338,239	10,157,257	10,750,829	60,848	358,373	11,170,050
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	61,950	-	-	61,950	63,030	-	-	63,030
Digər borc öhdəlikləri	214,519	-	-	214,519	229,025	-	-	229,025
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	12,060	484,908	-	496,968	21,471	483,939	-	505,410
Digər maliyyə öhdəlikləri	111,318	-	-	111,318	82,004	-	-	82,004
Cəmi	10,617,259	524,265	381,400	11,522,924	11,181,426	545,336	398,326	12,125,088
Xalis								
aktivlər/(öhdəliklər)	1,013,216	1,042,409	(333,381)	1,722,244	(2,667,373)	4,167,792	29,895	1,530,314

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi

Bank pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən yüksək tələbatlı müxtəlif aktivlər portfeline sahibdir. Bundan əlavə, Bank ARMB-də məcburi ehtiyat yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Bank tərəfindən ARMB-nin təyin etdiyi müəyyən likvidlik əmsallarına əsaslanır. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərində bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2023, %	2022, %
Ani likvidlik əmsalı (ARMB minimum 30% tələb edir) (bir gün ərzində alınacaq və ya satılacaq aktivlər*/tələb əsasında ödənilən öhdəliklər)	40	50

* ARMB-dəki depozitlər nəzərə alınmır

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili

Aşağıdakı cədvəldə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Bankın 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbi mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş hesab olunur. Bununla bərabər Bank gözləyir ki, müştərilərin çoxu Bank ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödənişi tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Bankın hesabladığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)**

<i>Maliyyə öhdəlikləri</i>	<i>1 ayadək</i>	<i>1-6 ay</i>	<i>6-12 ay</i>	<i>12 aydan çox</i>	<i>Cəmi 2023-cü il</i>
31 dekabr 2023-cü il					
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	436,600	45,238	-	-	481,838
Müştəri hesabları	8,591,444	673,874	501,147	490,044	10,256,509
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	61,950	-	-	-	61,950
Digər borc öhdəlikləri	8,103	24,615	13,514	275,565	321,797
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	21,860	497,983	-	519,843
Digər maliyyə öhdəlikləri (kreditlə bağlı öhdəliklər üçün kredit zərəri ehtiyatı çıxılmaqla)	79,921	3,209	3,595	24,140	110,865
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	9,178,018	768,796	1,016,239	789,749	11,752,802

<i>Maliyyə öhdəlikləri</i>	<i>1 ayadək</i>	<i>1-6 ay</i>	<i>6-12 ay</i>	<i>12 aydan çox</i>	<i>Cəmi 2022-ci il</i>
31 dekabr 2022-ci il					
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	72,941	106	2,522	-	75,569
Müştəri hesabları	10,296,039	263,574	369,646	286,569	11,215,828
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	63,030	-	-	-	63,030
Digər borc öhdəlikləri	14,180	88,337	10,977	187,411	300,905
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	11,126	9,741	540,248	561,115
Digər maliyyə öhdəlikləri (kreditlə bağlı öhdəliklər üçün kredit zərəri ehtiyatı çıxılmaqla)	50,980	1,432	1,469	8,464	62,345
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	10,497,170	364,575	394,355	1,022,692	12,278,792

31 dekabr 2023-cü il tarixinə digər borc vəsaitlərinə İpoteka və Kredit Zəmanət Fonduna 137,617 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 106,725 min AZN) məbləğində ödəmə müddəti 5 ildən çox olan qalıqlar daxildir.

Aşağıdakı cədvəldə Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddətlər üzrə maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəlikləri göstərilir.

	<i>1 ayadək</i>	<i>1-6 ay</i>	<i>6-12 ay</i>	<i>12 aydan çox</i>	<i>Cəmi</i>
31 dekabr 2023-cü il	726,514	588,942	292,112	244,155	1,851,723
31 dekabr 2022-ci il	1,257,405	485,031	272,160	256,184	2,270,780

Bankın maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəlikləri müqavilə üzrə tələb əsasında yerinə yetirilməli olan öhdəliklərdir. Lakin, Bank gözləyir ki, potensial öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin hamısının öhdəlik müddəti tamamlanana qədər yerinə yetirilməsi tələb olunmayacaq.

Bankın öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. Öhdəliklərin tərkibində bir il müddəti olan aidyyəti olan şəxslərin təşkilatlarından alınmış iri əmanətlərin cəmləşməsi mövcuddur. Bu vəsaitlərin iri məbləğdə çıxarılması Bankın əməliyyatlarına mənfi təsir göstərə bilər.

Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə Bankın maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Bank əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək.

Bundan əlavə, Bankın bu halların mənfi təsirini azaltmaq üçün istifadə edilə bilən ARMB də əhəmiyyətli məbləğdə depozitləri vardır.

Ödəmə müddətlərində fərqlərin təhlili cari hesablarda tarixi sabitliyi əks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıdakı cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılırdı. Bu qalıqlar yuxarıdakı cədvəllərdə üç aydan az müddət ərzində ödənilməli məbləğlərə daxil edilmişdir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Əməliyyat riski**

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Bank bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Bank bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sistemində vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin ədalətli dəyərinin faiz dərəcəsi, valyuta məzənnələri və kapital alətlərinin qiymətləri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd eləməsi riskidir. Bank bazar riskini həssaslıq təhlilindən istifadə etməklə idarə edir. Bankın iri bazar riski təmərküzləşməsi yoxdur.

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərinin və ya gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin faiz dərəcəsinin artması/azalması nəticəsində dəyişməsi riskidir.

Cari ilin mənfəətinin həssaslığı 31 dekabr 2023-cü il tarixinə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri əsasında hesablanmış bir il üçün xalis faiz gəliri üzrə faiz dərəcəsinə ehtimal edilən dəyişikliklərin təsiridir. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Bankın əhəmiyyətli məbləğdə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri mövcud deyil.

Valyuta riski

Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. Bank özünün maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatına və pul vəsaitlərinin hərəkəti hesabatına qüvvədə olan xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklərin təsir göstərməsi riskinə məruzdur.

Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi komitəsi valyuta riskini AZN devalvasiyasının və digər makroiqtisadi göstəricilərin qiymətləndirilməsi əsasında açıq valyuta vəziyyətini idarə etməklə tənzimləyir. Bu, Banka valyuta dərəcələrinin milli valyutaya qarşı əhəmiyyətli dəyişməsindən zərərləri minimallaşdırmaq imkanını verir. ARMB-nin tələblərinə uyğunlaşmaq məqsədilə Xəzinədarlıq Departamenti Bankın açıq valyuta mövqeyinin gündəlik monitorinqini həyata keçirir.

Valyuta riskinə həssaslıq

Aşağıdakı cədvəldə Bankın ABŞ dolları və Avronun AZN-ə nisbətə məzənnələrinin artmasına və azalmasına həssaslığı göstərilir. Bu həssaslıq dərəcələri əsas rəhbərliyə valyuta riski haqqında daxili hesabatlar verildəndə istifadə edilir və rəhbərlik tərəfindən valyuta məzənnələrində mümkün dəyişikliyin qiymətləndirilməsini əks etdirir. Həssaslıq təhlili yalnız xarici valyuta ilə ifadə edilmiş mövcud monetar maddələri əhatə edir və onların çevrilməsi zamanı dövrün sonunda valyuta məzənnələrində müəyyən dəyişiklikləri nəzərə alaraq düzəlişlər edir. Həssaslıq təhlili zamanı xarici kreditlər, eləcə də kreditin verildiyi valyuta kredit verənin və ya borc alanın valyutasından fərqli olanda Bank daxilində kreditlər daxildir

31 dekabr 2023-cü il və 2022-ci il tarixlərində aktivlərin və öhdəliklərin dəyərləri əsasında vergidən əvvəlki mənfəətə təsir:

	31 dekabr 2023-cü il		31 dekabr 2022-ci il	
ABŞ dolları	+10% / -10%	(107,048) / 107,048	+20% / -3%	(47,380) / 7,107
AVRO	+10% / -10%	497 / (497)	+20% / -9%	2,200 / (990)

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə aktiv və öhdəliklərin dəyərinə əsaslanan digər məcmu gəlirə təsir:

	31 dekabr 2023-cü il		31 dekabr 2022-ci il	
ABŞ dolları	+10% / -10%	9,969 / (9,969)	+20% / -3%	16,034 / (2,405)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Ədalətli dəyər iyerarxiyası

Ədalətli dəyəri açıqlamaq üçün Bank aktiv və öhdəliklərin siniflərini aktiv və ya öhdəliyin təbiəti, xüsusiyyətləri və riskləri və ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri əsasında müəyyən etmişdir:

Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
	Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyərle ölçülən aktivlər					
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	932,181	153,158	–	1,085,339
MZƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	3,415	–	–	3,415
Ofis binaları	31 dekabr 2023-cü il	–	–	140,010	140,010
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Amortizasiya hesablanmış dəyərle investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	559,154	250,703	110,531	920,388
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2023-cü il	–	198,670	4,675,506	4,874,176
Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
	Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
31 dekabr 2023-cü il					
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Müştəri hesabları	31 dekabr 2023-cü il	–	8,295,922	1,867,080	10,163,002
Digər borc öhdəlikləri	31 dekabr 2023-cü il	–	214,519	–	214,519
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	12,040	468,071	–	480,111
Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
	Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyərle ölçülən aktivlər					
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	2,216,260	329,816	3,405	2,549,481
Ofis binaları	31 dekabr 2022-ci il	–	–	132,562	132,562
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Amortizasiya hesablanmış dəyərle investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	–	–	105,162	105,162
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2022-ci il	–	172,051	3,217,323	3,389,374

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

Ədalətli dəyər iyerarxiyası (davamı)

Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
		Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
31 dekabr 2022-ci il	Qiymətləndirmə tarixi				
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Müştəri hesabları	31 dekabr 2022-ci il	–	10,232,877	937,173	11,170,050
Digər borc öhdəlikləri	31 dekabr 2022-ci il	–	229,025	–	229,025
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	18,346	479,081	1,377	498,804

Aşağıda Bankın 31 dekabr tarixinə fərdi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərle əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir:

	Balans dəyəri 2023	Ədalətli dəyər 2023	Balans dəyəri 2022	Ədalətli dəyər 2022
Maliyyə aktivləri				
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	2,542,288	2,542,288	5,254,638	5,254,638
Mərkəzi banklarda məcburi pul qalıqları	1,823,366	1,823,366	470,112	470,112
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,571,081	1,571,081	1,488,186	1,488,186
Amortizasiya hesablanmış dəyərle ölçülmüş qiymətli kağızlar	918,233	920,388	109,925	105,162
Müştərilərə verilmiş kreditlər	4,859,139	4,874,176	3,348,064	3,389,374
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	294,902	294,902	382,974	382,974
Digər maliyyə aktivləri	147,405	147,405	52,022	52,022
Maliyyə öhdəlikləri				
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	480,912	480,912	75,569	75,569
Müştəri hesabları	10,157,257	10,163,002	11,170,050	11,170,050
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	61,950	61,950	63,030	63,030
Digər borc öhdəlikləri	214,519	214,519	229,025	229,025
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	496,968	480,111	505,410	498,804
Digər maliyyə öhdəlikləri	111,318	111,318	82,004	82,004

Aşağıda qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə ədalətli dəyərle qeydə alınmış maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi təsvir olunur. Buraya alətləri qiymətləndirərkən bazar iştirakçılarının edəcəyi fərziyyələrin Bank tərəfindən qiymətləndirilməsi daxildir.

Sabit dərəcəli maliyyə alətləri

Amortizasiya hesablanmış dəyərle uçota alınan sabit dərəcəli maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri ilk dəfə tanındığı zaman mövcud olan bazar faiz dərəcələrinin analoji maliyyə alətləri üçün təklif edilmiş cari bazar dərəcələri ilə müqayisə edilməsi yolu ilə qiymətləndirilir. Sabit faizli depozitlərin qiymətləndirilmiş ədalətli dəyəri analoji kredit riski və ödəmə müddəti olan borclar üçün pul bazarında qüvvədə olan diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətləri əsasında hesablanır. Birjada buraxılmış borc alətlərinin ədalətli dəyəri elan edilmiş bazar qiymətlərinə əsaslanır. Buraxılmış istiqrazlar üçün bazar qiymətləri mövcud olmayanda ödəniş tarixinədək qalan müddəti nəzərə almaqla cari faiz dərəcəsi ilə gəlirlilik əyrisi əsasında diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətləri modeli istifadə edilir.

Investisiya qiymətli kağızları

Hər hansı qiymətləndirmə metodları və ya qiymətin müəyyən edilməsi modellərindən istifadə etməklə qiymətləndirilən investisiya qiymətli kağızları əsas etibarilə borc qiymətli kağızlarından ibarətdir. Bu qiymətli kağızların dəyəri bəzi hallarda yalnız bazarda müşahidə edilən məlumatları, digər hallarda isə bazarda həm müşahidə edilən, həm də müşahidə edilməyən məlumatları əks etdirən modellər vasitəsilə müəyyən edilir. Bazarda müşahidə edilməyən giriş məlumatlarına qarşı tərəfin gələcək maliyyə göstəriciləri, onun risk profili, eləcə də qarşı tərəfin fəaliyyət göstərdiyi sənaye sahəsi və coğrafi yurisdiksiya ilə bağlı iqtisadi fərziyyələr daxildir.

Yekun ədalətli dəyəri əldə etmək üçün nəticələrin çəkilişi hər bir müşahidənin nisbi gücünə əsaslanaraq müəyyənləşdirilir və müvafiq olaraq hesablanır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə olan aktivlər və öhdəliklər, Bankın aktivləri realizasiya etmək hüququ və öhdəliyi yerinə yetirməli olduğu müqavilə müddətinin qalığı üzrə göstərilir. Müddət bitəndə Bank aktivləri reallaşdırmaq hüququna və öhdəlikləri ödəmək öhdəliyinə sahib olur. Bank, "1 il ərzində" müqavilə müddəti bitən aktivləri və öhdəlikləri cari, "1 ildən artıq" olanları isə uzunmüddətli hesab edir. Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş diskont edilməmiş ödəmə öhdəlikləri "Risklərin idarə edilməsi" adlı 23-cü Qeyddə göstərilir.

	2023			2022		
	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	2,542,288	-	2,542,288	5,254,638	-	5,254,638
Mərkəzi banklarda məcburi pul qalıqları	1,823,366	-	1,823,366	470,112	-	470,112
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,562,905	8,176	1,571,081	1,484,097	4,089	1,488,186
İnvestisiya qiymətli kağızları	741,411	1,265,576	2,006,987	1,512,754	1,146,652	2,659,406
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,995,132	2,864,007	4,859,139	1,549,749	1,798,315	3,348,064
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	100,000	194,902	294,902	101,687	281,287	382,974
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər	-	220,462	220,462	-	205,464	205,464
Digər aktivlər	159,068	30,781	189,849	53,992	21,512	75,504
Törəmə müəssisələrə investisiya	-	113,464	113,464	-	113,464	113,464
Cəmi aktivlər	8,924,170	4,697,368	13,621,538	10,427,029	3,570,783	13,997,812
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	480,912	-	480,912	75,569	-	75,569
Müştəri hesabları	9,721,124	436,133	10,157,257	10,910,654	259,396	11,170,050
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	61,950	-	61,950	63,030	-	63,030
Digər borc öhdəlikləri	40,395	174,124	214,519	99,610	129,415	229,025
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	496,968	-	496,968	14,971	490,439	505,410
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri	104	-	104	50,803	-	50,803
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	-	47,958	47,958	-	30,714	30,714
Digər öhdəliklər	169,514	18,329	187,843	125,653	9,612	135,265
Cəmi öhdəliklər	10,970,967	676,544	11,647,511	11,340,290	919,576	12,259,866
Xalis (öhdəliklər)/aktivlər	(2,046,797)	4,020,824	1,974,027	(913,261)	2,651,207	1,737,946

Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin uyğunluğu və nəzarət edilən uyğunsuzluğu Bankın rəhbərliyi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Uyğun olmayan mövqə gəlirliliyi və leverci artırsa da, gözlənilməz zərər riskini də artırır. Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətləri və ödəmə müddəti başa çatanda faiz hesablanan öhdəlikləri münasib dəyərlə evəz etmək qabiliyyəti Bankın likvidliyini, eləcə də onun faiz və məzənnə dəyişikliyi risklərinə məruz qalmasının qiymətləndirilməsində mühüm amillərdir.

Rəhbərlik hesab edir ki, müştərilərə ödəniləcək məbləğlərin əhəmiyyətli hissəsinin tələb əsasında ödənilməli olduğuna baxmayaraq, depozitlərin əmanətçilərin sayı və növünə görə diversifikasiyası və Bankın keçmiş təcrübəsi həmin məbləğlərin Bankı uzunmüddətli və sabit maliyyələşdirmə mənbəyi ilə təmin etdiyini göstərir. Həmçinin rəhbərlik əmindir ki, yaxın müddət ərzində müştərilərin depozitlərini iri həcmdə geri çəkməsi ehtimalı aşağıdır.

Bankda ən böyük depozitlərə sahib olan müştərilər Bankla uzunmüddətli əlaqələrə malik və aidiyyəti olan şəxslərə daxil olan müştərilərdir. Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə bu maliyyələşmə mənbəyi Bank daxilində qalacaqdır və depozitlərin geri çəkilməsi halında likvidliyin təmin edilməsi üçün Banka kifayət qədər öncədən xəbərdarlıq ediləcəkdir.

ARMB-nin banklar üçün müəyyən etdiyi 30%-lik minimum likvidlik norması (Bankın faktiki əmsalı 40%-dir) tənzimləyici tərəfindən bank sənayesində formalaşmış normal işgüzar təcrübəyə əsaslanan ağılabatan ehtiyat tədbiridir. Bank tələb olunandan daha yüksək likvidlik əmsalına malikdir.

Bankın ödəmə müddəti bir ildən çox olan əhəmiyyətli həcmdə investisiya qiymətli kağızlarına malik olmasına baxmayaraq, təcili likvidlik ehtiyacı yarandıqda, Bank belə qiymətli kağızların əhəmiyyətli hissəsini açıq bazarda sata bilər.

Bank gündəlik olaraq Bankın likvidliyinə nəzarət etmək üçün məsul olan Xəzinədarlıq Departamentini və Aktiv-öhdəliklərin idarəedilməsi Komitəsini yaratmışdır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar

24 sayılı "Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar" MUBS-a uyğun olaraq tərəflər bu halda aidiyyəti hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarındadır. Hər bir potensial aidiyyəti tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir. Aidiyyəti olan şəxslər arasında əməliyyatlar aidiyyəti olmayan şəxslər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılır.

Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların həcmi, 31 dekabr tarixinə qalıq balansları və il üzrə əlaqəli xərc və gəlir aşağıda göstərilir:

	2023		2022	
	<i>Aidiyyəti olan şəxslərdə qalıqlar</i>	<i>Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kateqoriya</i>	<i>Aidiyyəti olan şəxslərdə qalıqlar</i>	<i>Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kateqoriya</i>
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		2,542,288		5,254,638
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	702,966		1,134,605	
- Törəmə şirkətlər	18,691		32,465	
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		1,574,576		1,491,734
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	1,508,289		1,463,777	
- Törəmə şirkətlər	-		1,870	
İnvestisiya qiymətli kağızları		2,006,987		2,659,406
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	1,805,666		1,238,576	
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi		5,040,577		3,510,519
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	513,585		361,616	
- Bankın əsas rəhbərlik heyəti	3,496		1,719	
Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə dəyərsizləşmə zərərləri üçün ehtiyat		(181,438)		(162,455)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(5,840)		(2,086)	
- Bankın əsas rəhbərlik heyəti	(32)		(37)	
Digər aktivlər		189,849		75,504
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	49,872		3,010	
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər		296,462		384,959
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	296,462		384,959	
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər üzrə dəyərsizləşmə zərərləri üçün ehtiyat		(1,560)		(1,985)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(1,560)		(1,985)	
Müştəri hesabları		(10,157,257)		(11,170,050)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(6,377,947)		(7,954,328)	
- Bankın əsas rəhbərlik heyəti	(41)		(1,330)	
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər		(61,950)		(63,030)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(61,950)		(63,030)	
Banklar və digər maliyyə şirkətlər qarşısında öhdəliklər		(480,912)		(75,569)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(40,298)		-	
Digər borc öhdəlikləri		(214,519)		(229,025)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(214,519)		(229,025)	
İstifadə edilməmiş kredit öhdəlikləri		539,157		1,186,513
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	49,141		496,706	
- Bankın əsas rəhbərlik heyəti	28		34	
Akkreditivlər və zəmanətlər		1,312,566		1,084,267
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	594,670		480,823	
Balansdan kənar öhdəliklər üzrə ehtiyat		(14,705)		(21,379)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(1,564)		(1,572)	
- Bankın əsas rəhbərlik heyəti	(3)		-	

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar (davamı)

Bankın əsas rəhbərlik heyətinə ödənilən məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023		2022	
	<i>Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatlar</i>	<i>Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kateqoriya</i>	<i>Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatlar</i>	<i>Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kateqoriya</i>
Əsas rəhbərlik heyətinə ödənişlər				
- İşçilərə qısamüddətli ödənişlər	(18,436)	(167,547)	(15,417)	(131,004)
Cəmi	(18,436)		(15,417)	

Əsas rəhbərlik İdarə Heyəti üzvlərdən, İcraçı Direktorlardan və departament direktorlarından ibarətdir və 31 dekabr 2023-cü il tarixinə onlara ümumi ödəniş 18,436 min AZN təşkil etmişdir.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərində başa çatan illər üzrə fərdi mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatla əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlarda tanınmış aşağıdakı məbləğlər daxil olmuşdur:

	2023		2022	
	<i>Aidiyyəti olan şəxslərdə qalıqlar</i>	<i>Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kateqoriya</i>	<i>Aidiyyəti olan şəxslərdə qalıqlar</i>	<i>Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kateqoriya</i>
Faiz gəliri		762,331		576,326
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	137,779		145,089	
- Bankın əsas rəhbərlik heyəti	226		112	
- Törəmə müəssisələr	1,854		86	
Faiz xərci		(152,707)		(113,871)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(84,025)		(70,870)	
- Bankın əsas rəhbərlik heyəti	(7)		(2)	
- Törəmə müəssisələr	(4,603)		(3,479)	
Faiz hesablanan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə zərərləri/dəyərsizləşmə zərərlərinin qaytarılması		(22,148)		(11,761)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(2,935)		618	
- Bankın əsas rəhbərlik heyəti	(22)		(27)	
Xarici valyuta ilə əməliyyatlardan gəlirlər		69,456		81,918
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	29,027		29,158	
- Bankın əsas rəhbərlik heyəti	4		5	
- Törəmə müəssisələr	-		24	
Haqq və komissiya gəliri		139,397		99,035
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	41,539		37,250	
- Bankın əsas rəhbərlik heyəti	10		7	
Haqq və komissiya xərci		(101,342)		(59,421)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(9,422)		(11,848)	
- Törəmə müəssisələr	(12,598)		(12,848)	
Əməliyyat xərcləri		(276,417)		(216,360)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(21,555)		(17,730)	
- Bankın əsas rəhbərlik heyəti	(18,436)		(15,417)	
- Törəmə müəssisələr	(1,029)		-	

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Kapital adekvatlığı

Bank fəaliyyətinə məxsus olan risklərdən qorunmaq məqsədilə kapital bazasını fəal şəkildə idarə edir. Bankın kapitalının adekvatlığı 1988-ci ilin Bazel Kapital Razılaşmasının təyin etdiyi əmsallarla idarə edilir və tənzimləyicinin müəyyən etdiyi əmsallardan istifadə edilməklə nəzarət edilir.

Bank tərəfindən kapitalın idarə edilməsi siyasətinin əsas məqsədi – Bankda kapitalla bağlı müəyyən olunmuş xarici tələblərin yerinə yetirilməsinin, habelə fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdarların dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və kapitalın adekvatlığı reytinglərinin dəstəklənməsinin təmin edilməsidir.

Bank iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Bank səhmdarlara dividend ödənişləri məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara və ya kapital qiymətli kağızlarını buraxa bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyasət və proseslərdə ciddi dəyişikliklər baş verməmişdir.

Tənzimləyicinin təyin etdiyi kapitalın adekvatlığı əmsallarına uyğunluq hər ay onların hesablanması təsvir edən, Bankın Baş Maliyyə İnzibatçısı tərəfindən təhlil edilib imzalanan hesabatlar vasitəsilə monitorinq edilir.

Tənzimləyici kapital adekvatlığı əmsalı

ARMB banklardan nizamlayıcı kapital üçün minimal 1-ci dərəcəli kapital və cəmi kapital adekvatlığı əmsalını risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərin müvafiq olaraq 6% və 12% dərəcəsində saxlamağı tələb edir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bank həmin tələblərə əməl etmişdir.

1988-ci ilin Bazel Kapital Razılaşması əsasında kapitalın adekvatlığı əmsalı

Bankın beynəlxalq risk əsaslı kapital adekvatlığı əmsalı, 1988-ci ilin Bazel Kapital Sazişinə uyğun olaraq, sonrakı dəyişikliklər və bazar risklərini ehtiva edən düzəlişlər ilə hesablanır.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə bu əmsallar Bazel Sazişinə əsasən minimum 8.0% əmsaldan yuxarı olmaqla aşağıdakı kimi olunmuşdur:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
1-ci dərəcəli kapital	1,885,182	1,919,928
2-ci dərəcəli kapital	171,379	105,224
Çıxılın: kapitaldan tutulmalar	(99,688)	(80,169)
Cəmi kapital	1,956,873	1,944,983
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	6,602,731	5,097,989
1-ci dərəcəli kapital əmsalı	28.55%	37.66%
Cəmi kapital əmsalı	29.64%	38.15%